

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ε' 31 ΜΑΡ-
ΤΙΟΥ 1905

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Κάποτε ἡ Ζωή, μητέρα τῆς Ὁραιότητος, ὡς νὰ ἤθελε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς μίαν στιγμὴν ὅλην τὴν φωτεινὴν τῆς οὐσίαν, μᾶς δίδει συνθέσεις, ποῦ ὁμοιάζουν μὲ ἔργα τέχνης. Τόσον εἶναι μεστὰ ἀπὸ σύμβολα, ἀπὸ εἰκόνας, ἀπὸ πλαστικότητας καὶ ἁρμονίας. Αἱ ἡμέραι αὐταὶ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου — ἐνὸς συνεδρίου ὁμοιάζοντος μὲ προσκύνημα — πέριξ τῆς ὑψηλῆς φυσιογνωμίας τοῦ Ἑλληνος Διαδόχου, μᾶς δίδουν μίαν ἀπὸ τὰς ὡραίας καὶ πλουσίας αὐτὰς στιγμὰς ὅπου σταματᾷ μὲ ὑψηλὴν φιλαρέσκειαν ἡ μεγάλη ζωή.

Μία φωτεινὴ αὐγὴ ἀνοίξεως ἑλληνικῆς, κάτω ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα. Μία αὐγὴ, ἡ ὁποία ἐγνώρισε κάποτε τὸν Περικλέα. Κάτω ἀπὸ τὰ θεῖα σχήματα τῶν αὐλῶν μαρμάρων ἓνα μελαγχολικὸν σύντριμμα κορινθιακοῦ κίονος. Ἐπὶ τοῦ λευκοῦ βήματος ὁ πορφυρογέννητος, ὁ φέρων τὸ ὄνομα, ποῦ ἀντηγεῖ ἀπὸ τὸν μακρυνὸν θοῆνον τοῦ Βυζαντίου. Καὶ γύρω, ἐπὶ τῆς γλῶσσης, ποῦ ὑφαίνει, μὲ ἀνεμῶνας καὶ κυάμους, τὸν ἴδιον τάπητα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέρασε μίαν φορὰν ἡ πομπὴ τῶν Παναθηναίων, ἓνας λαὸς ἐορτάζων τὴν Ἀνάστασίν του, ἀφυπνιζόμενος πρὸς μίαν νέαν ζωὴν καὶ ἐνθυμούμενος, ἐνῶ ἀναβαίνει τὰς βαθμίδας τῶν Προπυλαίων, ὅτι τὰς ἀνέβη ἄλλην μίαν φορὰν, μακρυνὴν ὡς ὄνειρον. Ἡ σύνθεσις εἶνε ἀληθινὰ ὑπέροχος. Ἡ Ἑλλὰς ὅλη ἀναζῇ καὶ ἀνασταίνεται μίαν στιγμὴν εἰς τὰς ἐντονωτέρας τῆς ἡμέρας, ὡς ὄραμα κατακτῶν τὴν ζωὴν, μέχρι τῶν μακρυνῶν ὁριζόντων τοῦ μέλλοντος. Καὶ ἡ φωνὴ ποῦ ἀντηγεῖ ἀπὸ τὸ λευκὸν βῆμα καὶ ἀπὸ τὸν βράχον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνατέλλει κάθε αὐγὴν ἓνας πνευματικὸς ἥλιος, ὁμοιάζει μὲ ἀποκάλυψιν. Διότι ἐπάνωθ' ἐκ τῆς ἀπλώνουν ἱερά, ἄτρεμα πτερά, ἡ γλαυὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁ αἰτὸς τοῦ Βυζαντίου.

Τὰ τέκνα τῶν βαρβάρων, βαπτισμένα εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ ἑλληνισμοῦ, φέρουν τώρα πρὸς τὸν Παρθενῶνα μίαν ἑλληνικὴν ψυχὴν. Ἐπὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς τὸ πνευματικὸν ἑαρινὸν θέαμα θὰ σφραγίσῃ μίαν σφραγίδα ἀκόμη φωτὸς καὶ ἀγάπης. Τὸ ὡραῖον σύμβολον δὲν θὰ τοὺς διαφύγῃ. Καὶ ὅταν χειροκροτήσουν τὸν βασιλικὸν ρήτορα, τὸν βαδίζοντα ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν μαρμάρων, μὲ τὸ ὄνομα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, τὸ μέλλον νὰ ὑψωθῇ πάλιν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ποῦ δεσπόζει ἐνὸς λαοῦ ἀφυπνιζομένου πρὸς τὸ μέλλον, θὰ αἰσθανθοῦν ὅτι χειροκροτοῦν μίαν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία δὲν ἀπέθανε. Ἡ Ἑλλὰς αὕτη, ἡ ἀναπνέουσα τὸ πνεῦμα μιᾶς νέας ἀνοίξεως, ἡ ἀναβαίνουσα πρὸς τὸ προσκύνημα τῶν θεῶν ὡραιότητων,

ὑπὸ τὰ ψυχρὰ μάρμαρα, θὰ αἰσθανθῇ τὴν φοικίαν τῶν μεγάλων περὺγων τοῦ καθημαγμένου αἵτου καὶ ἐπευφημοῦσα ὑπὸ τὸν Παρθενῶνα, ἀρχηγὸν πνευματικῶν ἀγώνων τὸν μέλλοντα βασιλέα της, θὰ αἰσθανθῇ συγχρόνως, ὅτι ἐπευφημεῖ ἓνα Κωνσταντῖνον. Ἡ νεκρὰ ὠραιότης δὲν ἔδωκε ποτὲ ὠραιότερον ἀσπασμὸν πρὸς τὴν ἀνήσυχον καὶ ὀρμητικὴν ζωὴν.

Κανεῖς δὲν θὰ τὸ ἀρνηθῇ. Εἶνε μία ὑπέροχος ἐμφάνισις ἢ ἐμφάνισις αὐτὴ τοῦ Ἑλληνος Διαδόχου. Τὰ σύμβολα, οἱ θυροὶ καὶ αἱ ἐλπίδες μιᾶς φυλῆς συνέρχονται εἰς τὸν ὠραιότερον χορὸν γύρω του. Οἱ γέροντες, ποῦ ἐδάκρυσαν εἰς τὴν γέννησίν του, αἰσθάνονται μίαν μακρυνήν, ὠραίαν ἡχώ, ἀφυπνιζομένην εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς των. Καὶ οἱ νέοι, ὅσοι ἐγεννήθησαν μαζί του, ἐπαναβλέπουν ζωηρότερον τὸ ἀνήσυχον ὄνειρον τῆς γενεᾶς των. Ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ βήματος τοῦ Παρθενῶνος ἢ φυσιογνωμία τοῦ Διαδόχου δεσπόζει πλατύτερα καὶ κραταιότερα, διότι δεσπόζει ὠραιότερα καὶ πνευματικώτερα.

Καὶ εἶνε ἡ στιγμή διὰ τὴν τὸ ὁμολογήσει κανεῖς: Ἡ φύσις καὶ ἡ ζωὴ εὐνόησαν ἰδιαίτερος τὸ εἶδωλον μιᾶς φυλῆς. Εἰς τὸ λίκνον τοῦ Ἑλληνος βασιλόπαιδος ὅπου ἡ Μοῖρα ἐξεφώνησεν ἓνα βαρὺ ὄνομα, ἡ ἑλληνικὴ φύσις ἔφερε μ' εὐμένειαν καὶ σοφίαν τὰ δῶρα της. Ἐπλασε μὲ τὰς χεῖρας της τὸ ἀρρενωπὸν παράστημα, τὸν κραταῖον κορμὸν, τὴν εὐγενικὴν μορφήν, ἔπλασε τὸ βασιλικὸν σῶμα, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐφύσησε μίαν ψυχὴν, ἀδράν, ἔντονον, μεστήν, ἄκρατον, μίαν ψυχὴν βασιλικήν. Ἡ ἀνατροφὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀνακτόρου, μία ἀνατροφὴ τὴν ὁποίαν διευθύνει ἡ εὐστοχία, ἡ ὀξύνοια καὶ στοργὴ ἑνὸς βασιλικοῦ πατρός, ὁ ὁποῖος ἔδωκεν εἰς τὸν οἶκον καὶ τὸ ἔθνος του μίαν βασιλικὴν γενεάν, παραδειγματικὴν μεταξὺ τῶν βασιλικῶν οἰκῶν τῆς Εὐρώπης, ἤλθε νάρμωσθαι πρὸς τὸ ἔργον τῆς φύσεως. Καὶ ὁ βασιλόπαις, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου βαρύνει μία μεγάλη κληρονομία, βαδίζει πρὸς τὸν θρόνον μὲ τὸ στερεὸν καὶ ἀσφαλὲς βῆμα τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται ὅτι τὸ βλέμμα μιᾶς Μοίρας τοὺς ἀκολουθεῖ καὶ τοὺς διευθύνει.

Αἱ βασιλικαὶ ἀρεταὶ δὲν εἶνε ἀτυχῶς πάντοτε προνόμιον τῶν βασιλέων. Ἀλλ' ὅταν ἡ φύσις καὶ ἡ ἀνατροφὴ ζυμώσουν τὰς βασιλικὰς ψυχὰς μὲ τὴν εὐγενικὴν των οὐσίαν, οἱ θρόνοι ὑψώνονται πρὸς νέον φῶς. Ὁ μέγας καὶ ἐνάρετος αὐτοκράτωρ καὶ φιλόσοφος, ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, ὁ συνενώσας εἰς τὴν βασιλικὴν του ψυχὴν τὸ ἀνθος τῶν ἀρετῶν, δι' αὐτὸ παρέδωκεν εἰς τὴν βασιλικὴν των τοὺς διδασκάλους τῆς ἀρετῆς του, ὅλους ὅσοι τὸν ἐδίδαξαν «τὸ καλὸν Πρασιανός, μήτε Βενετιανός, μήτε παλμουλάριος ἢ σκουτάριος γενέσθαι καὶ τὸ φερέπον καὶ ὀλιγοδέες καὶ αὐτουργικὸν καὶ τὸ ἀπολύπρασμον καὶ τὸ δυσπρόσδετρός καὶ τοῦ τροφέως, μέχρι ὅλων τῶν διδασκάλων καὶ τοῦ προπάππου καὶ τῆς μητοκράτωρ δὲν ἐλησμόνησε κανένα, ἐξ ὧν ἐδιδάχθη μίαν ἀρετήν. Δὲν ἤξεύρω ἀναμφίσβητον, καὶ τὸ ἀντελήφθησαν ὅσοι ἔτυχε νὰ ἀντικρύσουν πλησιέστερον τὸν εἶνε αἱ ἀρεταὶ τῶν ὁποίων ἐτόνισε τὸν ὑψηλὸν παιᾶνα ἓνας φιλόσοφος Αὐτοκράτωρ

ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν παράστασιν, μίαν ἐλαφρὰν συνοφρύωσιν ἐπάνω εἰς ἓνα φωτεινὸν πρόσωπον, ἢ ὁποία δημιουργεῖ ἀμέσως, εἰς τὸ πρῶτον ἀντίκρουσμα, τὴν ἐπιβολὴν τῆς βασιλικῆς ἐμφανίσεως, μαντεύεται εὐκόλως ψυχὴ θεληματικὴ,

αὐστηρὰ καὶ δικαία. Καμμία πτυχὴ ἐλαστικότητος, ὑποχωρήσεως ἢ ἀδυναμίας. Καὶ εἶνε γνωστὴ ἢ ἐμφάνισις αὐτὴ τοῦ Ἑλληνος Διαδόχου. Εἶνε καὶ τι τὸ ὁποῖον λέγει: νὰ καὶ λέγει ὅχι. Τίποτε ἄλλο. Ἀλλ' ὅταν ἡ συνοφρύωσις σβεσθῇ, ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ ἀνοιχθοῦν εἰς τὸ φῶς, ὅταν τὸ μεῖδιμα χυθῇ ὡς λάμψις εἰς τὸ πρόσωπον, ἓνα μεῖδιμα ἰδιαίτερον, ὃχι ἀπὸ σπασμωδικῆς κίνησιν χειλέων καὶ ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ καὶ τι ἄφθονον καὶ φωτεινόν, ὡς διάχυσις ψυχῆς, τὸ μεῖδιμα τῶν εἰλικρινῶν καὶ τῶν γενναίων, τότε, χωρὶς νὰ εἶνε κανεῖς ψυχολόγος ἢ φυσιογνωμιστής, μαντεύει ὅτι ὑπὸ τὴν αὐστηρότητα ἀγρυπνεῖ ἡ ἀγαθότης, ὑπὸ τὴν θέλησιν ἡ εὐμένεια, ὑπὸ τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης ἢ ἐπιείκεια. Ὑπὸ τὰς δύο αὐτὰς παραστάσεις, τὸσον συχνὰ ἐναλλασσομένας, ὡς ἐὰν εἰς ἓνα εὐαίσθητον ζυγὸν ἀντισταθμίζονται διαρκῶς αἱ ἀρεταὶ αἱ βασιλικαὶ πρὸς τὰς ἀρετὰς τὰς ἀνθρωπίνους, ὁ Ἑλλην Διάδοχος ἐξασκεῖ, εἰς ὅσους τὸν ἐγνώρισαν, μίαν διπλὴν ἐπιβολήν, τὴν ἐπιβολὴν τῆς δυνάμεως καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἀγάπης. Καὶ κατακτᾷ μὲ διπλὸν τρόπον: ὡς βασιλεὺς καὶ ὡς ἄνθρωπος. Εἶνε ἡ στερεωτέρα κατάκτησις τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν.

Ἀλλ' εἶνε μία ἐξαιρετικὴ ἀρετὴ ἀκόμη, μία ἀρετὴ ἐξόχως βασιλική, διὰ τὸν μέλλοντα ἀρχηγὸν λαῶν χριστιανικῶν, τὸν φέροντα τὸ ὄνομα καὶ τὸν κλῆρον τῶν πρώτων χριστιανῶν αὐτοκρατόρων, μία ἀρετὴ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑλλην Διάδοχος ὀφείλει εἰς τὴν σεπτὴν αὐτοῦ μητέρα, τὴν μεγάλην χριστιανήν: Ἡ Εὐσέβεια. Ὁ βασιλόπαις, ὁ ἀνῆκων εἰς μίαν γενεάν σκεπτικιστικὴν καὶ ἄπιστον, ὁ εὐπαιδευθεὶς μὲ τὴν ψυχρὰν παιδείαν τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, ὁ ἐπιστήμων ὁ τρεφόμενος μὲ τὰ βιβλία, ἀφθονώτερον ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους Ἑλλήνας σοφοὺς, δὲν εἶνε, δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἶνε ἓνας ἀσθενικὸς θρησκόληπτος. Ἐχει τὴν εὐσέβειαν τῶν ἀνωτέρων καὶ φωτισμένων φύσεων. Καὶ ἡ εὐσέβεια εἶνε ποίησις καὶ εἶνε αἶσθημα καὶ εἶνε μία μορφή τῆς θρησκείας τῆς ἀπολύτου Ὁραιότητος. Οἱ θεοὶ ἔχρισαν πάντοτε τοὺς βασιλεῖς καὶ βασιλεὺς σκεπτικιστῆς θάπτεται μίαν ἄσχημον ἀντινομίαν. Περισσότερον ἀκόμη, βασιλεὺς τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε πάντοτε ὁ θρησκευτικώτερος τῶν λαῶν, διότι ὑπῆρξεν ὁ ποιητικώτερος, βασιλεὺς σκεπτικιστῆς δὲν θὰ εἰμποροῦσε νὰ εἶνε βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος. Μίαν ἡμέραν εἶδα τὸν Διάδοχον νὰ κάμνῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, πρὶν ἐπιβῇ μιᾶς λέμβου καὶ πρὶν ταξειδεύσῃ. Καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, δὲν ἤξεύρω πῶς, ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς ἀνεξηγήτου συγκινήσεως, ἐνθυμήθη ὅτι ὁ βασιλόπαις ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε μαχόμενος ὑπὲρ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Βυζαντίου. Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦτο γεμάτη ἀπὸ μίαν ἱερὰν ποίησιν.

Ἐπὶ τοῦ λευκοῦ βήματος, τὸ ὁποῖον ἐστήθη ὑπὸ τὴν δόξαν τοῦ Παρθενῶνος, ὁ Ἑλλην Διάδοχος ἐμφανίζεται τὰς ἡμέρας αὐτὰς εἰς ὑπέροχον ἐμφάνισιν. Ὑψώνει τὸ βασιλικὸν του παράστημα μεταξὺ τῆς Παράδοσεως καὶ τῆς Ζωῆς. Τῆς Παραδόσεως ἢ ὁποία πλημμυρεῖ καὶ καθαγιάζει τὴν ζωὴν, τῆς Ζωῆς ἢ ὁποία ὁρμᾷ ἀπὸ τὴν ὠραιότεραν παράδοσιν τοῦ κόσμου πρὸς τοὺς ὀρίζοντας τοῦ μέλλοντος. Ἡ φωνὴ του ἀντηχεῖ ἄνωθεν μαρμάρων καὶ σκιῶν ὡς προσευχὴ καὶ ἡ φωνὴ του ἀντηχεῖ ἄνωθεν ψυχῶν καὶ καρδιῶν, ὡς σάλπισμα πολιτισμοῦ καὶ ἀγώνων. Καὶ μέσα εἰς τὸ λευκὸν φῶς τῆς ὠραίας ἑαρινῆς πρωΐας ἢ μαρμαρωμένη γλαυὺς ἐνώνει τᾶν πτερά της μὲ τὰς αἵματωμένας πτέρυγας τοῦ βυζαντινοῦ αἵτου.

Α Σ Τ Ρ Α

Δυὸ γλυκὰ ἀστεράκια
βγήκα ν' ἀντικρύσω
νὰ τοὺς τραγουδήσω
μέσα ἀπ' τὰ κλαδιά.

« Μαῦρα της ματάκια,
ρίχτε μου ἀχτίδες,
θὰ γενοῦν ἐλπίδες
μέσα στήν καρδιά.»

Σ Υ Ν Ν Ε Φ Α

Κάτω στήν γῆ ἡ συμφορὰ
τρογύρω μου ἀπλωμένη
μὲ μαῦρο πέπλο σκέπαζε
καρδιά κομματιασμένη.

Στρέφω τὰ μάτια μου ψηλά
καὶ μὲς τὰ οὐράνια φθάνω...
σὰν φοβισμένα φεύγανε
τὰ σύννεφα ἀπὸ πάνω.

Κ Υ Μ Α Τ Α

Κυλᾶνε μὲς τῆς θάλασσας τὰ πλάτια
βαθειά, βαθειά, τὰ κύματα καὶ σπᾶνε
καὶ τοὺς ἀφρούς τους ποῦ μακρὰ σκορπᾶνε
τοὺς παίρνω γιὰ φαντάσματα λευκὰ
ποῦ τραγουδοῦν μονότονα γλυκὰ,
ὅπου βοῦζουν κι' ἄξαφνα σωμαίνουν
καὶ χάνονται καὶ σβύνουν κι' ἄλλα βγαίνουν
στὰ σκοτεινὰ τῆς θάλασσας παλάτια.

ὦ! τῆς ψυχῆς μου τρομαγμένα μάτια
ποιετικά κι' ὄνειρεμένα κλαῖτε!...
ὦ! λογισμοί μου μυστικοί μου ἀμέτε
σβῦστε στὸ χάος τοῦ πελάγου ἐκεῖ.
Τὰ παλάτια ποῦ στήνουν μυστικοί
καὶ μαγεμένοι στοχασμοί, μὴ ἡμέρα
ἀπ' τὸν ὕψηλὸν ἀθάνατον αἰθέρα,
ὅλα συντρίμματα, κυλοῦν κομμάτια.

ΤΑΝΟΣ ΚΕΛΜΑΣ

Ψ Υ Χ Η

Μιά πεταλούδα δλόλενκη
γυρίζει στὸ περβόλι.
Μιά κοπελίτσα ἔβαλε
τὴν δύναμί της ὅλη
νὰ τὴν συλλάβῃ ἀνάλαφρα
κι' ἡ δυὸ πετοῦν μὲ χάρι,
ἢ μιὰ νὰ σώσῃ μιὰ ζωὴ,
ἢ ἄλλῃ μιὰ νὰ πάρῃ.

Σ' ἓνα πηγάδι ἐκεῖ κοντὰ
ἢ πεταλούδα μπαίνει
καὶ μὲς τὸ βάθος χάνεται·
ἢ ἄλλῃ σαστισμένη
μ' ἓνα γλυκὸ χαμόγελο
προβαίνει... κάνει λάθος
καὶ σκοτωμένη βρίσκεται
στοῦ πηγαδιοῦ τὸ βάθος

Ὅλη τρομάρα πέταξεν
ἀπ' τὸ βαθὺ πηγάδι
ἢ πεταλούδα βιασικὴ...
— παράδοξο σημάδι
ἀπ' τ' ἀχνιασμένα σύμβολα
μᾶς σφαίρας μαγεμένης —
σὰν νᾶτανε ἡ δλόλενκη
ψυχὴ τῆς σκοτωμένης...

Η ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀφ' οὗτου ἓνας σοφὸς Ἕλλην αὐτοκράτωρ, ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, εἶχε τὴν παράδοξον ἐμπνευσιν νὰ μᾶς ἀπαθανάτισῃ μέσα εἰς ὀγκῶδες βιβλίον, δλόκληρον τὴν ποικίλην καὶ τὴν πολύμορφον ἐθιμοτυπίαν τῆς Βυζαντινῆς Αὔλης, ἢμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι τὸ βλέμμα τοῦ λαοῦ εἰσεχώρησεν ἐλεύθερον πλέον εἰς τὴν ζωὴν τῶν Ἀνακτόρων, ζωὴν τὴν ὁποίαν, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς ἀφελεῖς χρόνους τῶν ἀρχαίων βασιλέων, ἐλευθέρων πατέρων τοῦ λαοῦ, περιέβαλε πάντοτε κάποιον μυστήριον.

Ἡ ζωὴ αὐτὴ πάντοτε ἐλκύει ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον. Ὑπάρχει εἰς αὐτὴν καὶ τὸ ὁποῖον διαφεύγει τὴν ἐξέτασιν, περικλείεται μέσα εἰς ἓνα κλοιὸν ἐθιμοτυπιῶν, κανονίζεται ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων κανόνων, χορδίζεται ἀναλόγως τῶν διαφόρων περιστάσεων, λειτουργεῖ ὑπὸ ὅρους διαφεύγοντας τὴν ἀντίληψιν τῶν πολλῶν. Ἐνας στενὸς κύκλος ἀνθρώπων, ὥς ἐκ τῆς θέσεώς των, ἢμπορεῖ μόνον νὰ εἰσδύῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς αὐτῆς. Ὁ πολὺς κόσμος μένει ἀπ' ἔξω. Εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, τὰ ἀνάκτορα δὲν χωρίζονται ἀπὸ τὴν πόλιν μὲ τριπλοῦν τείχος μυστηρίου ὅπως παραδείγματός χάριν τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Κίνας. Καὶ μία εὐρεῖα πλατεῖα ὅμως ἡ ὁποία χωρίζει τὸ παλάτι ἀπὸ τὰς οἰκοδομὰς γύρω, εἶναι μία ἀπόδειξις ὅτι ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν κοινῶν θνητῶν ἕως τὰ ἀνάκτορα ὑπάρχει κάποιον ἀπόστασις.

Ἐκεῖνο ὅμως γενικῶς τὸ ὁποῖον κάμνει τὴν ζωὴν τῶν Ἀνακτόρων περιέργον καὶ ἐλκυστικὴν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ὀλίγων, καὶ μυστηριώδη καὶ μυθικὴν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν πολλῶν, εἶναι ἡ ἐθιμοτυπία. Ὁ Φρειδερίκος ὁ Μέγας ἔλεγεν ὅτι ὅπως οἱ ἡγεμόνες εἶναι ὁ ζυγὸς τοῦ λαοῦ, ἀπαράλλακτα ἡ ἐθιμοτυπία εἶναι ὁ ζυγὸς τῶν ἡγεμόνων. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι οἱ λαοὶ κάποτε τινάσσουν τὸν ζυγὸν τῶν ἡγεμόνων. Οἱ ἡγεμόνες δὲν θ' ἀποπειραθοῦν ποτὲ νὰ τινάξουν τὸν ζυγὸν τῆς ἐθιμοτυπίας. Εἶναι καὶ αὕτη ἀναπόσπαστος ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ἀρχήν.

Εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν πολλῶν αὕτη ἡ ἐθιμοτυπία προσδίδει εἰς τὸν Βασιλέα κάποιον χαρακτήρα ὑπεράνθρωπον. Αἱ ιδιότητές του μεγαλώνουν ὥς νὰ ἐτέθησαν κάτω ἀπὸ μικροσκόπιον, αἱ ἀδυναμίαι του περιπλέκονται εἰς ἓνα ἱστὸν παραδόσεων, ἢ ἀν-

θρωπίνῃ του φύσις πλέει εἰς κάποια πελάγη ὁμίχλης. Ὁ βασιλεὺς δὲν εἶναι ἄνθρωπος. Εἶναι καὶ περισσότερον ἀπὸ ἄνθρωπος, εἶναι καὶ διαφορετικὸν ἀπὸ ἄνθρωπος, ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι ἄνθρωπος ὅπως σεῖς καὶ ἐγώ.

Ὁ μακαρίτης Μπαϊρακτάρης διηγεῖτο χαρακτηριστικώτατον σχετικὸν ἀνέκδοτον. Δύο καλοὶ φίλοι ἔπιναν ἓνα βράδυ εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον, ὅταν ἔξαφνα μία τρομερὰ φιλονεικία ἐγεννήθη μεταξύ των.

— Ὁ Βασιλεὺς τρώγει κρεμμύδια.

— Κρεμμύδια;... ὁ Βασιλεὺς;... Δὲν εἶσαι καλά!

Ἡ φιλονεικία κατέληξεν εἰς συμπλοκήν. Οἱ δύο ἄνθρωποι ἐξεληθόντες ἀπὸ τὸ ζυθοπωλεῖον, ἐκτυπήθησαν, ἐκυλίσθησαν εἰς τὸ χῶμα, καὶ λασπωμένοι καὶ αἱμόφυρτοι ὠδηγήθησαν πρὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας. Ὁ Μπαϊρακτάρης βλέπων τὴν κατάστασιν

Ἀλλαγὴ φρουρᾶς τῶν Ἀνακτόρων.

τών, δὲν τοὺς ὑπεδέχθη μὲ τὰ συνήθη ραπίσματα, καὶ ἠθέλησε νὰ μάθῃ πρῶτον τὴν αἰτίαν τῆς συμπλοκῆς. Οἱ δύο ἀντίπαλοι, διακοπτόμενοι ἀπὸ τοὺς πόνους τοῦ γρονθοκοπήματος, διηγήθησαν τὴν φιλονεικίαν των. Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας τοὺς ἀπέλυσε, λέγων.

— Θὰ μάθω πρῶτα ἂν τρῶῃ ἢ ἂν δὲν τρῶῃ ὁ Βασιλεὺς κρεμμύδια, γιὰ νὰ ἴδῃ ποιὸν ἀπὸ τοὺς δύο σας πρέπει νὰ δείρῳ. Τώρα πηγαίνετε.

Ὁ Βασιλεὺς τρώγων ἢ μὴ τρώγων κρεμμύδια ἔσωσε δύο ὑπηκόους του ἀπὸ τὰς παλάμας τοῦ Μπαίρακτάρη. Ἄν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἔγιναν οἱ φιλοβασιλικώτεροι Ἕλληνες, δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη ὑπὸ τὸν ἥλιον.

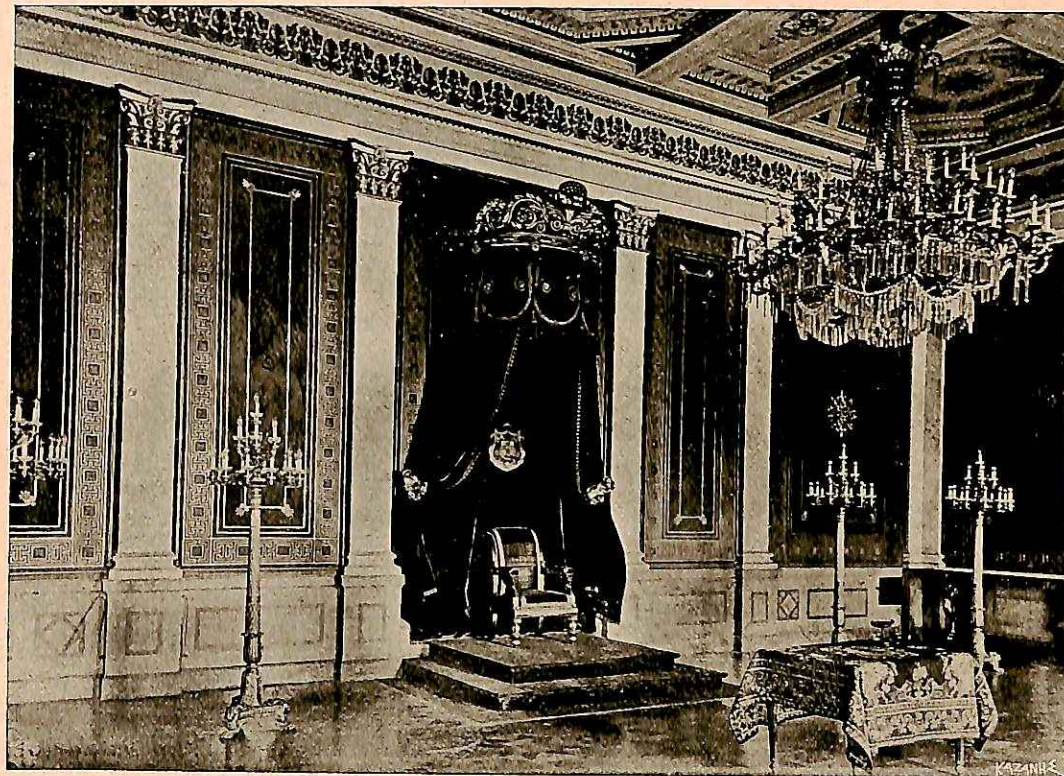
Καὶ εἰς τὰ Ἀνάκτορα τῶν Ἀθηνῶν ἡ ζωὴ εἶναι κανονισμένη συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐθιμοτυπίας. Ὁ δημοκρατικώτερος Βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ὁ περιτρέχων κάποτε τοὺς δρόμους μόνος του, κρατῶν εἰς τὰ χέρια του ἓνα λεπτὸν μπαστουνάκι, ὁ παίζων μὲ τὰ παιδιά τοῦ λαοῦ εἰς τὸ Διονυσιακὸν θέατρον καὶ σκαρφαλώνων ἐνίοτε ἕως τὰς πλέον στενάς καὶ λαβυρινθώδεις συνοικίας τῆς Ἀκροπόλεως, εἰς τὸ Παλάτι εἶναι ὁ βασιλεὺς, ὁ ἄκαμπος, ὁ ἀπαιτητικώτατος εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἐθιμοτυπίαν. Εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ δὲν γίνεται καμμία παραχώρησις. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἀπλούστερος βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ἔχει βαθυτάτην τὴν συναίσθησιν τῆς δυνάμεως τὴν ὁποίαν δίδουν εἰς τὴν οὐσίαν οἱ τύποι, τύποι καθιερωθέντες ὑπὸ τῆς σοφίας τῶν νομοθετῶν καὶ τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος. Δηγοῦνται ὅτι κάποτε ἰδιότροπος Ἄγγλος, περιφέρον τὴν ἰδιοτροπίαν του εἰς τὰς πέντε ἡπείρους μὲ τὴν χαριτωμένην ἀφέλειαν τῶν συμπατριωτῶν του, ἐζήτησε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν Βασιλέα μὲ τὰ συνήθη ἐνδύματα τοῦ περιπάτου· τοῦ ἐμηνύθη ὅμως ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς ὑποδέχεται μὲ στολὴν ναύαρχου τοὺς ξένους του φρακοφοροῦντας. Ὁ Ἄγγλος ἀπήντησεν ὅτι μὲ ἐνδύμα περιπάτου παρουσιάσθη καὶ εἰς τὴν Βασιλίαν τῆς Ἀγγλίας. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος συνεβίβασε τὰ πράγματα. Ὁ ξένος προσῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα μὲ τὸ σύνθημα φόρεμά του καὶ παρουσιάσθη εἰς τὸν Βασιλέα, εἰς τὸν κῆπον ὅμως. Ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ ξένος του ἔκαμαν ἓνα γῦρον μαζί. Ὁ Ἄγγλος ἔφυγεν ἐνθουσιασμένος, ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς δὲν παρέβη τοὺς τύπους.

Ἄλλως τε αὐτὴν τὴν ἰδέαν τῶν τύπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐλαφρῶν ὑποχωρήσεων εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν περιστάσεων, τὴν δίδει αὐτὸ τὸ βαρὺ βαυαρικὸν κτίριον τῶν Ἀθηνῶν. Τὴν βαρύτητα τοῦ κτιρίου ἠθέλησε νὰ ἐλαφρώσῃ ὁ Βαυαρὸς ἀρχιτέκτων, ἀναπτύσσων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ἀρχαίου τυμπάνου δύο ἐκτεταμένας πτέρυγας. Δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως, καὶ τὰ Ἀνάκτορα ἔμειναν βαρέως ἐνιδρυμένα εἰς τὴν ἀνωφερῇ πλατείαν, δικαιολογοῦντα τὸν Ἰταλὸν διπλωμάτην ὁ ὁποῖος ἔγραφεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν Ἀνακτόρων ὅτι «ὅταν αἱ Ἀθῆναι βαρυνθοῦν νὰ χρησιμοποιῶν τὸ κτίριον ὡς ἀνάκτορον, θὰ ἔχουν ἓνα καλὸν στρατῶνα».

Εἰς τὸ ἀρχικὸν σχέδιον δὲν ἐπῆλθον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὁθωνος μεταβολαί. Μόνον ὅπου ἡ ἀνάγκη τὸ ἐκάλεσεν, ἠνοίχθησαν θύραι. Καὶ αἱ θύραι αὗται ὑψηλαὶ καὶ ἄνετοι ἀπέναντι τῶν χαμηλῶν καὶ πλατυτάτων παλαιότερων, ἀποδεικνύουν ὅτι κάποιον πνεῦμα μεγαλειότηρας ἐλευθερίας ἐπνευσεν ἐπάνω ἀπὸ τὰ Ἀνάκτορα τῶν Ἀθηνῶν.

Διαρρέει λοιπὸν ἐκεῖ μέσα ἡ ζωὴ μιᾶς οἰκογενείας ὀλοκλήρου, καὶ μεγάλης μάλιστα οἰκογενείας, μοιρασμένη μετὰ τῆς ἀφειδείας καὶ τῆς ἐλευθερίας τὴν ὁποίαν ἔχει μία οἰκογένεια, καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς ἐθιμοτυπίας τὰς ὁποίας ἐπιβάλλει ἡ ἀρχή. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος εἶναι ἄνθρωπος τῆς αὐστηρᾶς τάξεως, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἀπὸ τὴν βορεινὴν φυλὴν του. Ὅλοι αἱ ὥραι εἶναι προσδιορισμέναι προκαταβολικῶς μὲ ἀκρίβειαν ἀγγλικῶν χρονομέτρων. Ἡ οἰκογένεια ἔχει τὰς ἰδικὰς τῆς ὥρας. Αἱ ὑποχρεώσεις τῆς ἀρχῆς ἔχουν τὰς ἰδικὰς των. Ὁ Βασιλεὺς εἶνε ὁ πρῶτος ὑπάλληλος τοῦ κράτους, ἀλλ' εἶναι καὶ ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν του. Καὶ ἔχει φήμην φιλοστόργου πατρὸς ὁ Γεώργιος, καὶ ὅσοι τὸν γνωρίζουν καλά, ἐνθυμοῦνται ὅτι τὸν σιδηροῦν ὀργανισμόν του τὸν ἐκλόνισε μόνον ὁ Χάρος, εἰσορμήσας εἰς τὴν Ἀβραμιαίαν οἰκογένειαν καὶ ἀρπάσας ἐν ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα βλαστάρια τῆς. Τότε εἰς τὴν μορφὴν τὴν ἀντανάκλωσαν τὴν ὑγείαν καὶ τὴν θαλερότητα, ἐνεφανίσθησαν τὰ πρῶτα σημεῖα τοῦ ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ κόπου. Ὁ πατέρας ὑψώθη δυνατώτερος ἀπὸ τὸν βασιλέα καὶ ἔδειξε ἀνοικτὴν τὴν πληγὴν ποῦ τοῦ ἄφησεν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἀναγνωρίζει ὕψη.

Ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ εἰς τὰ Ἀνάκτορα τῶν

ΤΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ — Η ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

Ἀθηνῶν εἶναι ἀπλὴ καὶ τακτικὴ, ὡς ζωὴ καλῆς ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας. Ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ τὴν σύντομον ναυτικὴν του ζωὴν ἐκληρονόμησε τὴν ἔξιν νὰ κοιμᾶται ἐνωρὶς καὶ νὰ ἐξυπνᾷ ἐνωρὶς. Τὸ πρόγραμμα τοῦ Βασιλικῆς Θεάτρου ἐκανονίσθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὥστε τὰ μεσάνυχτα ὁ Βασιλεὺς νὰ δύναται νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Εἰς τὸ πρωῒνον πρόγευμα γίνεται ἡ πρώτη συγκέντρωσις τῆς οἰκογενείας, καὶ τὸ πρόγευμα αὐτὸ ἐλαφρὸν καὶ ἀπλούστατον, δὲν ἀκολουθεῖ τίποτε ἄλλο σχεδὸν μέχρι τῆς μεσημβρίας.

Ἐφ' ὅσον οἱ πρίγκηπες ἦσαν νέοι ἀκόμη καὶ ἄγαμοι, ἡ ὁμιλία κατὰ τὰς συγκεντρώσεις αὐτὰς ἐγένετο εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀγγλικήν. Ἦδη ὅμως, ὅτε τρεῖς ξένοι πρίγκηπισσαι εἰσῆλθαν εἰς τὴν Βασιλικὴν Οἰκογένειαν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁμιλία εἶναι περισσότερον πολυγλωσσος. Ἡ ἑλληνικὴ ἐν τούτοις ἐπικρατεῖ πάντοτε. Οἱ πρίγκηπες, σπουδάσαντες εἰς τὰς στρατιωτικὰς σχολὰς καὶ Ἕλληνες πλέον, τὴν κατέχουν ὡς μητρικὴν γλῶσσαν. Ἡ βασίλισσα Ὀλγα τὴν ὁμιλεῖ μὲ λεπτότητα καὶ μὲ προσοχήν, ἐκλέγουσα τὰς λέξεις καὶ ὅταν ἀκόμη ὁμι-

λῇ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς στρατιώτας τῶν νοσοκομείων. Ὁ Βασιλεὺς τὴν μεταχειρίζεται μὲ εὐκολίαν, ἀναμινγνύων τὰ στοιχεῖα, δανειζόμενος παραστατικότητά ἀπὸ τὴν καθαρεύουσαν καὶ ἀπὸ τὴν δημοτικὴν. Ἡ βαρεῖα βορειογερμανικὴ προφορὰ του δὲν τὸν βοηθεῖ εἰς τὴν λεπτὴν ἀρμονίαν τῶν ἑλληνικῶν λέξεων. Ἀλλὰ ὅσοι ὠμίησαν μαζί του, ὁμολογοῦν ὅτι ποτὲ βαρυχορδώτερον λάρυγγα δὲν ἐτόνισε τόσον τὸ αἰτικὸν πνεῦμα, ὅσον συμβαίνει τοῦτο εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον.

Μετὰ τὸ πρωῒνον πρόγευμα ἡ οἰκογένεια διασκορπίζεται. Ὁ Βασιλεὺς ἐργάζεται ἐπ' ὀλίγον μόνος του συνήθως. Τὸ εὐρωπαϊκὸν ταχυδρομεῖον τοῦ ἀφαιρεῖ ἀρκετὴν ὥραν. Αἱ ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες τοῦ παραδίδονται εἰς ἐπιμελὲς συγκολλημένα τεμάχια τῶν μερῶν, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ διαβάσῃ, διὰ νὰ εἶνε ἐν γνώσει τῆς καταστάσεως. Μέχρις ὅτου ἀκόμη ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἐργασίας, ὁ Βασιλεὺς εὕρισκει τὸν καιρὸν νὰ διαβάσῃ ἐκτὸς τῶν ἐφημερίδων καὶ βιβλία. Μέγας φιλαναγνώστης ἔχει βιβλιοθήκην ἀποτελουμένην ἀπὸ 20,000 τόμους, μετὰ τῶν ὁποίων σπανιώταται καὶ πολύτιμοι ἐκδό-

σεις, σπουδαιότατα ιστορικά συγγράμματα πλουσίως εικονογραφημένα, — μερικά απ' αυτά ἐχρησίμευσαν πολὺ εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον — σειρά πρακτικῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα μὲ ὄρεξιν διαβάσει ὁ Βασιλεὺς, καὶ τέλος ἐλαφρὰ φιλολογία, «Ἡ ζωὴ τῶν Παρισίων» τοῦ Κλαρετῆ, οἱ νεώτεροι Γάλλοι, τὰ εἰκονογραφημένα ἀγγλικά καὶ ἀμερικανικά περιοδικά, κάθε ἀνάγνωσμα ἀποδεικνύον τὴν καλαισθησίαν καὶ τὸ φιλότιχον τοῦ ἀναγνώστου. Ἴσως μόνον τὸν Διάδοχον ἔχει ὁ Βασιλεὺς ἀνταγωνιστὴν εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ τῆς ἀγάπης πρὸς τὰ βιβλία. Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος δὲν ἀφίνει βιβλίον στρατιωτικὸν ἢ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἀγοράσῃ, καὶ ἔχει τὴν πληρεστέραν ἴσως συλλογὴν μονογραφικῶν καὶ φυλλαδίων ἀναγομένων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν μετέπειτα ἐποχὴν. Οἱ στρατιωτικοὶ οἱ πλησιάζοντες αὐτὸν διατείνονται ὅτι εἶνε ὁ τελειότερον μορφωμένος ἀξιωματικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Καὶ μόνον οἱ πολιτικοὶ οἱ ὁποῖοι ἔτυχε νὰ συζητήσουν μαζί του, ἔχουν ἀντίρρησην ἰσχυρίζόμενοι ὅτι, ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔκαμε τόσην μελέτην πολιτειολογικὴν, δὲν θὰ εἶχε καιρὸν νὰ διαβάσῃ τόσα στρατιωτικὰ συγγράμματα. Ὁ Διάδοχος ἐπρόφθασε καὶ τὰ συνεβίβασε καὶ τὰ δύο.

Μεταξὺ τῶν δύο ἡ Βασίλισσα, ἀφιερώνει εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τὸν καιρὸν ὁ ὁποῖος τῆς μένει ἀπὸ τὴν πολυποικίλον φιλανθρωπικὴν τῆς ἐνάσχόλησιν. Τὰ ἀναγνώσματα τῆς Βασίλισσας περιορίζονται μᾶλλον εἰς βιβλία θρησκευτικά, ἠθικολογικά καὶ προϊόντα τῆς ρωσικῆς φιλολογίας. Ἡ Βασίλισσα ἐνισχύουσα ἐκδόσεις ἀγγλικῶν μεταφράσεων διηγημάτων διὰ τὰ παιδιά, θὰ ἔπρεπε ν' ἀποτελέσῃ κεφάλαιον ἰδιαίτερον τῆς μελέτης αὐτῆς. Εἰς ὀλίγας γραμμὰς δὲν περιλαμβάνεται ἔργον ἀπὸ πολλοῦ ἀρχίσαν κ' ἐξακολουθοῦν πάντοτε.

Τὸ ἥρεμον Ἀνάκτορον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν τακτικὴν ζωὴν τῆς βασιλικῆς Οἰκογενείας, διακόπτουν αἱ ὑποχρεώσεις τῆς ἀρχῆς. Ὑπάρχει εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς βασιλικῆς ζωῆς μία σειρά τελετῶν τῆς Αὐλῆς, ὑποδοχαὶ διπλωματῶν, ἐκτάκτων ἀπεσταλμένων, τῆς πρεσβείας τῆς Βουλῆς, ἡ ὁρκωμοσία τῶν ὑπουργῶν, αἱ ἐορταὶ τῆς Αὐλῆς, τὸ χειροφίλημα τῆς 1 Ἰανουαρίου, τὰ μεγάλα γεύματα, αἱ δοξολογαί εἰς τὸ βασιλικὸν παρεκκλήσιον, οἱ χοροὶ αἱ παρυσιάσεις.

Δι' ὅλα αὐτὰ ὑπάρχει τὸ σύνταγμα τῆς αὐλικῆς ἐθιμοτυπίας, μακρυνὸς ἀπόγονος τοῦ παραδόξου βιβλίου τὸ ὁποῖον μᾶς ἄφησεν ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, συνδεόμενον μὲ ὅλην τὴν ἐργασίαν ἡ ὁποία ἔγινεν ἔκτοτε, παραληφθεῖσα ἔπειτα ἀπὸ τὰς Αὐλὰς τῆς Δύσεως, διαμορφωθείσα ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς αὐτοκράτορας καὶ τοὺς Γάλλους βασιλεῖς ἀπὸ τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Δ'.

Τὸ σύνταγμα τῆς αὐλικῆς ἐθιμοτυπίας περιλαμβάνει ὅλας τὰς περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Βασιλεία ἔρχεται εἰς ἐπισήμους σχέσεις πρὸς τοὺς ἐντοπίους καὶ τοὺς ξένους. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος — τὸ εἴπομεν ἤδη — τοὺς τύπους τοὺς ἐννοεῖ ἀναποσπάστους ἀπὸ τὴν οὐσίαν. Τὸν εἶδα κάποτε εἰς τὰ θανμάσια ἐρείπια τοῦ θεάτρου τῆς Ἐπιδαύρου, συνομιλοῦντα μὲ τοὺς χωρικοὺς καὶ κολλῶντα χρυσοῦν νόμισμα εἰς τὸ μέτωπον τοῦ βιολιτζῆ. Ἦτο ὁ παλαιὸς ποιμὴν λαῶν, τὴν ὥραν ἐκείνην, καὶ τὸ χεῖρ του ἐτάθη μίαν στιγμὴν διὰ νὰ βοηθήσῃ μικρὰν χωριατοπούλαν ν' ἀνέβῃ τὰς ὑψηλὰς βαθμίδας τοῦ μικροῦ θεάτρου. Μετὰ πέντε λεπτά τῆς ὥρας, ὅταν παρετέθη τὸ γεῦμα εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Μουσείου, τὸ ἀξίωμα περιεβλήθη τὴν αὐστηρότητά του. Εἰς τὴν τράπεζαν ἠπλώθη ἐπιβλητικὴ ἡ ἐθιμοτυπία, καὶ εἰς τὴν θύραν ἐτοπιυετήθησαν οἱ αὐτικοὶ θεράποντες. Ἡ μικρὰ ἀσβεστόχριστος αἴθουσα τοῦ Μουσείου, εἰς μίαν στιγμὴν μετεβλήθη εἰς αἴθουσαν Ἀνακτόρων, ὅπως εἰς τὰ ἰαπωνικά παραμύθια.

Διὰ νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν Βασιλέα ἀντιπρόσωπος ξένης δυνάμεως, πρὸς ἐπίδοσιν τῶν διαπιστευτηρίων του, πρέπει νὰ ὁρισθῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἡμέρα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην στέλλονται δύο βασιλικά ἅμαξαι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀντιπροσώπου, ἡ μία ἐν «τελετικῇ στολῇ», ὅπως λέγει τὸ πρόγραμμα, μὲ ὑπηρέτην ἐν μεγάλῃ στολῇ, καὶ προωρισμένη διὰ τὸν ἀντιπρόσωπον, ἡ δὲ δευτέρα ἐν μικρᾷ στολῇ, διὰ τὴν ἀκολουθίαν του. Τὸν ἀντιπρόσωπον συνοδεύει ὁ νεώτερος τῶν ὑπασιπστῶν, οἱ δὲ ἀρχαιότεροι τὸν περιμένουν εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τῆς κλίμακος. Ὁ αὐλάρχης καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατιωτικοῦ οἴκου τὸν παραλαμβάνουν ἀπὸ τὸ μέσον τῆς «αἰθούσης τῶν τροπαίων» καὶ τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἀγωνιστῶν, ὅπου προστίθεται καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, φέρων τὸ παράσημον τοῦ ἔθνους τοῦ ἀντιπροσώπου, ἐὰν τὸ ἔχῃ.

Ὅταν ὅλοι συγκεντρωθοῦν, ὁ αὐλάρχης εἰ-

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'.

δοποιεί τὸν Βασιλέα καὶ εἰσάγει τὸν ξένον εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ θρόνου, τῆς ὁποίας δύο φύλλα ἀνοίγονται ταυτοχρόνως ὑπὸ αὐλικῶν θαλαμηπόλων. Ὁ αὐλάρχης προπορεύεται τοῦ ἀντιπροσώπου, τὸν ὁποῖον παρουσιάζει εἰς τὸν Βασιλέα μετὰ τὴν καθιερωμένην φράσιν.

— Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ὑμ. Μ. τὸν...

Ὁ ὑπουργὸς τότε ὑποχωρεῖ καὶ ὁ ξένος διπλωμάτης πλησιάζων τὸν Βασιλέα ἱστάμενον εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης τοῦ θρόνου, ἐγγερίζει τὰ διαπιστευτήρια γράμματά του.

Ἡ παρουσίασις εἰς τὴν Βασιλίσσαν γίνεται ὑπὸ τὰς αὐτὰς περίπου διατυπώσεις εἰς τὴν Κυανὴν αἴθουσαν, ὑποδέχεται δὲ τὸν ξένον ἡ Κυρία τῆς Τιμῆς εἰς τὴν προηγουμένην αἴθουσαν, καὶ μετὰ τοῦ αὐλάρχου καὶ τῶν δύο νεωτέρων ὑπασπιστῶν ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν Κυανὴν αἴθουσαν, ὅπου ἱσταται ἡ Βασιλίσσα μεταξὺ τῶν κυριῶν τῆς. Ὁ αὐλάρχης ἐπαναλαμβάνει τὴν τυπικὴν φράσιν καὶ ἀφίνει τὸν ξένον ἀποσυρόμενος ὀλίγα βήματα.

Ἡ παρουσίασις ξένου ναυάρχου γίνεται ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς περίπου τύπους, μὲ μικρὰς παραλλαγὰς, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ παρουσίασις τῆς μεγάλης πρεσβείας τῆς Βουλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδονται ὅλαι αἱ τιμαὶ τῆς παρουσιάσεως ξένων διπλωματῶν, πλὴν τῆς παρατάξεως τῆς φρουρᾶς τῶν Ἀνακτόρων. Ἡ μεγάλη πρεσβεία τῆς Βουλῆς ἀρκεῖται εἰς τὴν παράταξιν τῆς χωροφυλακῆς, ἀποζημιούται ὅμως διὰ τῆς προσκλήσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὅστις τοποθετεῖται δεξιᾷ τοῦ Βασιλέως.

Τὰ ἀπλὰ γεύματα τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας παρουσιάζουν τὴν λιτότητα τὴν ὁποίαν ἔχει γενικῶς ἡ ζωὴ τῶν Ἀνακτόρων τῶν Ἀθηνῶν. Παραθέτω ἕν ἀπὸ τὰ menus συνήθους προγεύματος, τυχαίως ληφθὲν μεταξὺ ἄλλων.

*Hors d'œuvre
Hure de sanglier
Poulets à la Villeroy
Chateaubriand-Béarnaise
Pommes de terre fourrées
Asperges primeurs
Gâteau de Paris*

Εἰς τὰ ἐπίσημα γεύματα, ὅλα προσλαμβάνουν ἔκτασιν καὶ τυπικότητα, καὶ τὸ menu διπλασιάζεται. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος περιποιεῖται τοὺς ξένους του. Κυρίαί καὶ κύριοι εἶναι

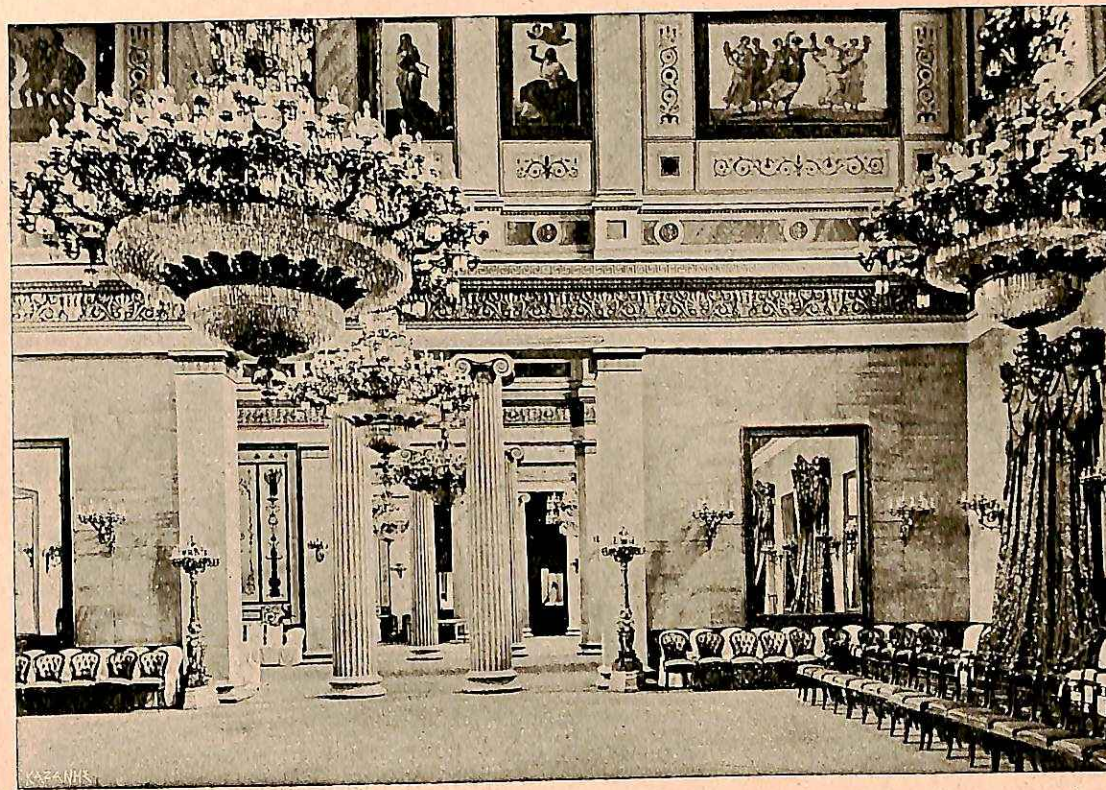
ὑποχρεωμένοι νὰ φέρουν μεγάλην στολὴν, ὅταν δὲ ὅλοι συναθροισθῶν, ὁ Αὐλάρχης εἰδοποιεῖ τὸν Βασιλέα, ὅστις εἰσέρχεται εἰς τὴν αἴθουσαν προπορευομένων τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τοῦ αὐλάρχου, ὧν προηγούνται δύο *fourriers*. Εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Βασιλέως ἡ μουσικὴ παίζει τὸν βασιλικὸν ὕμνον, ὁ δὲ Βασιλεὺς διευθύνεται εἰς τὴν τράπεζαν ὅπου τὸν ἀκολουθοῦν οἱ προσκεκλημένοι του, τοῦ Αὐλάρχου καθημένου ἀπέναντι τοῦ Βασιλέως.

Τῶν γευμάτων αὐτῶν ἀξίζει νὰ παρατεθῇ ἔδω ἓνα menu, τυπωμένον τώρα — τῶν συνήθων εἶναι χειρόγραφον — καὶ φέρον πρὸς τὰ ἄνω χροιοῦν ἔκτυπον, τὸ στέμμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὰ ἀπλὰ εἶναι λευκὸν ἔκτυπον.

*Consommé
Synagride au Sauterne
Filet de bœuf à la Parisienne
Timbale de volaille à la Financière
Chaud-froid de Mauviettes en Belle-Vue
Sorbets d'Ananas au Champagne
Dinde truffée, rôtie
Salade de laitues du Potager
Fonds d'Artichauts-Lyonnaise
Mousse à l'Orange
Pailles au Parmesan
Fruits et dessert*

Εἰς τοὺς μεγάλους χοροὺς εἶναι ἐπίσης ὑποχρεωτικὴ ἡ μεγάλη στολὴ καὶ ἡ πολυτελής ἐνδυμασία διὰ τὰς κυρίας. Οἱ διπλωμάται μετὰ τῶν κυριῶν των, οἱ Ὑπουργοὶ καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, μετὰ τῶν κυριῶν των, ὁδηγοῦνται ὑπὸ τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν Κυριῶν τῆς Τιμῆς εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ θρόνου, ἔχοντες οἱ μὲν κύριοι ὀπίσω των τὸν θρόνον, αἱ δὲ κυρίαὶ τὰ παράθυρα. Ὅταν εἰσέλθουν ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς Βασιλίσσης, ἀρχεται ὁ λεγόμενος κύκλος, μετὰ τοῦτο δὲ προπορευομένων τῶν ὑπασπιστῶν ἀνὰ δύο καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Στρατιωτικοῦ Οἴκου, παρακολουθούμενου ὑπὸ τοῦ Αὐλάρχου, οἱ Βασιλεῖς, παρακολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ μετὰ τῆς Κυρίας τοῦ προϊσταμένου τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος, εἰς τὴν αὐτὴν δὲν ὑπάρχει, μετὰ τῆς Μεγάλης Κυρίας, καὶ οὕτω καθέξῃς, εἰσέρχονται εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ χοροῦ, παιανίζουσης τῆς μουσικῆς τὸν βασιλικὸν ὕμνον.

Γραφικωτέρα καὶ περισσότερον παρουσιάζουσα τὸ ἐθνικὸν χρῶμα, εἶναι ἡ ἐορτὴ τοῦ

ΤΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ — Ἡ Αἴθουσα τοῦ χοροῦ

χειροφιλήματος τῆς 1 Ἰανουαρίου, ὅτε ἡ Βασιλίσσα καὶ αἱ Πριγκίπισσαι φέρουν τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα. Μετὰ τὴν τελετὴν τῆς Μητροπόλεως, παρουσιάζεται πρῶτον τὸ Διπλωματικὸν Σῶμα, τοῦ ὁποίου ὁ ἀρχαιότερος πλησιάζει πρῶτος τὸ Βασιλικὸν ζεῦγος καὶ ἐκφράζει τὰς εὐχὰς του διὰ τὸ νέον ἔτος. Προσφωνήσεις δὲν γίνονται εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος δὲν ἀγαπᾷ τοὺς λόγους. Μετὰ ἕν τέταρτον ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν διπλωματῶν, οἱ Βασιλεῖς ἀνέρχονται εἰς τὸν θρόνον καὶ ἀρχίζει τὸ χειροφίλημα.

Πλὴν τῶν περιστάσεων αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι τὰς ὁποίας βεβαίως δὲν δύναται προκαταβολικῶς νὰ προβλέψῃ τὸ ἐθιμοτυπικὸν τῆς Αἰλῆς. Δι' αὐτὰς ὁ Αὐλάρχης συνεννοεῖται ἰδιαίτερος μετὰ τοῦ Βασιλέως, κανονίζων τὸ πρόγραμμα. Καὶ τὸ πρόγραμμα κανονίζεται πάντοτε τέλειον. Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Μοντολὼν εἶχεν εἰπῇ ὅτι ἡ αὐλικὴ ἐθιμοτυπία τῶν Ἀθηνῶν εἶναι τόσον τελείως ὀργανωμένη, ὥστε εἰς τὰ Ἀνάκτορα τῶν Ἀθηνῶν τὸ πρωτόκολλον δὲν γεννᾷ ποτὲ ἀπορίας καὶ ἀμφιβολίας.

Ἄλλως τε τὰ γεύματα καὶ οἱ χοροὶ προσ-

διορίζονται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως μόλις ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸ καλοκαιρινόν του ταξίδιον. Δύο γεύματα καθ' ἑβδομάδα εἶναι ἀπαραίτητα, τὸ μὲν εἰς τὰς Πρεσβείας, προσκαλουμένας διαδοχικῶς καὶ καθ' ἱεραρχικὴν τάξιν, τὸ δὲ εἰς τοὺς Ἕλληνας. Εἰς τὰ γεύματα ταῦτα ὁ Βασιλεὺς προσδιορίζει πῶς θὰ μεταβῶν οἱ προσκεκλημένοι του, ἂν ἐν στολῇ ἢ μὲ φράκον. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, οἱ ὑπασπισταὶ φέρουν δευτέραν στολὴν, ὁ δὲ αὐλάρχης καὶ οἱ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι φράκον, λευκοὺς λαιμοδέτας καὶ παρὰσημα. Ἐὰν τὸ γεῦμα δίδεται εἰς τὸ προσωπικὸν πρεσβείας, ὁ μὲν πρέσβυς κάθηται πλησίον τῆς Βασιλίσσης, ἡ δὲ πρέσβειρα πλησίον τοῦ Βασιλέως. Ἐὰν δὲ τὸ γεῦμα δίδεται πρὸς Ἕλληνας, ὁ ἀρχαιότερος κάθηται πλησίον τοῦ Βασιλέως. Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις οἱ προσκεκλημένοι ὁδηγοῦνται διὰ τῆς κλίμακος τῆς Βασιλίσσης, ὁ δὲ θυρωρὸς ἱσταται εἰς τὴν θύραν μετὰ τὴν μεγάλην του στολὴν καὶ τὴν ράβδον του.

Εἰς τὰ καθημερινὰ γεύματα οἱ αὐτικοὶ τῆς υπηρεσίας εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ παρίστανται. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶγευμα αἱ κυρίαὶ προσέρ-

ται με πρωϊνόν κλειστόν ένδυμα, οί πολιτικοί με ρεδιγκόταν και οί στρατιωτικοί με μικράν στολήν, εις δε τὸ γεῦμα αἱ κυρίαί με ένδυμασίαν τῆς ἐσπέρας ὅχι πολὺ ἔξωμον, οί πολιτικοί με φράκον και λευκὸν λαιμοδέτην, οἱ δὲ ὑπασπισταὶ με δευτέραν στολήν.

Εἶναι ἤδη μία ὥρα μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Τὰ μέλη τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας ἀφοῦ ἔγευματίσαν, καὶ παρέμειναν ἐπὶ τινα ὥραν εἰς τὴν

μικρὰν αἴθουσαν συνομιλοῦντα, ἀπεχωρίσθησαν. Ὁ Βασιλεὺς εἰργάσθη ὀλίγον, καὶ ἔπειτα ἀπεχώρησεν εἰς τὸ δωμάτιόν του ὅπου ἀνέγνωσεν. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀναγνώστης τῆς θαυμασίας σειρᾶς τῆς Βυζαντινῶν Ἑποποιίας τοῦ Σλουμπερζέ. Τὸ πρῶτον ἀντίτυπον τοῦ «Νικηφόρου Φωκά» τὸ ὁποῖον ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διηυθύνθη εἰς τὰ Ἀνάκτορα.

Εἶναι ἤδη μία ὥρα μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια κοιμᾶται.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΚΟΥΔΑ

Ἡ σκλάβα χορεύει· ὁ ἀρκουδιάρης παίζει τὰ ντέφια, κ' ἐκείνη χορεύει, χορεύει χωρίς νὰ ζωηρεύῃ, χωρίς νὰ λάμπουν τὰ μάτια της, χορεύει σύμφωνα με τὸ ντέφι.

Ἡ βασίλισσα τοῦ βουνοῦ, σκελετὸς ἄσαρκος, με ἄλυσίδα σκλαβιάς στὸν λαιμό, με ματιά πότε παραπονεμένη, πότε σβυσμένη και ὀλόνεκρη.

Ὁ περίγελως τῶν παιδιῶν.

Τὸν φόβο και τὸν τρόμο τοῦ βουνοῦ, νὰ τὸν σέρνῃ ἓνας ἀρκουδιάρης, ἔτσι ἀδύνατο και ξεψυχισμένο, γιὰ νὰ μαζέψῃ δεκάρες!!!

Ποτέ μου δὲν γέλασα με τὸ πεσμένο μεγαλεῖο ποτέ μου.

Τὰ μαλλιά της μάδησαν δὲν εἶνε πιά πυκνά, εἶνε ἀκάθαρτα, ἔχασαν τὴ χιονάτη ἀσπρίλα τους.

Ὅχι· δὲν στέκεται μόνον στὸν λαιμό, τὸ βαθὺ σημάδι τῆς ἄλυσίδας τῆς σκλαβιάς, ποτίζει ὅλο τὸν σκλάβο, κάθε σκέψι του και κάθε κίνησί του.

Καὶ χορεύει ἡ βασίλισσα ἀδιάφορη. Καὶ μαζεύει μ' ἐνδιαφέρον ὁ ἀρκουδιάρης τῆς δεκάρες. Μιὰ νεράιδα τοῦ δάσους εἶδε τὴν ἀρκουδα, καὶ τὴ λυπήθηκε καὶ με νεράιδας εὐκολία, ἔβγαλε τὴν ἄλυσίδα της και τὴν ἔφερε στὸ δάσος τὸ παρθένο, στὸ δάσος τὸ μοσχόβολο, ἐλεύθερη.

Τινάχθηκ' ἡ ἀρκουδα, ξεμούδιασε, ρουθούνισε, χαμογέλασε, δοκίμασε τὰ βαρειά της πόδια και ἀργοανέβηκε σὲ μιὰ γρηὰ ἐλάτη κι' ἀπὸ κεῖ ἔρριξε τὴ ματιά της γύρω τριγύρω.

Τὰ παιδικὰ της χρόνια ἐδῶ τὰ πέρασε.

Ἐκεῖ στὸ δάσος ἦταν ἡ δροσερὴ σπηλιά της, ἐκεῖ βύζαξε τὴν παληκαριά ἀπ' τὴ μάνα της και τὴ γυμνάσθηκε με τὰ δέρφια και ξαδέρφια της.

Καὶ με μούγκρισμα ἄγριο, χαιρέτισε τὴν ἐλευθερίά της.

Στὸ μούγκρισμα ξαφνίσθηκαν ἡ ἄλλαις ἀρκούδαις, και βγήκαν ἀπ' τῆς σπηλιᾶς τους, ἄσπραι χιονάταις, με σπιθόβολη ματιά, με περπατησιὰ παληκαρίσια.

Μαζεύθηκαν, μαζεύθηκαν και ἡ ἀρκουδα μας κατέβηκε χαρούμενη ἀπ' τὴν ἐλάτη.

Ποὺς ξέρει, ἀπ' αὐτὲς τῆς ἀρκουδῆς, ποῦ ὅλο μαζεύουνταν, μὴν ἦταν ἡ παιδικαὶς συντροφισσαὶς της.

Θαύρισκε τώρα δίχως ἄλλο ἀνοιχτὴ ἀγκαλιά και λόγια ἀγάπης...

Μά... κυτάχθηκαν μ' ἀπορία ἡ ἀρκουδαίς.

— Τί ζωὸ τάχα νὰ ἦταν αὐτὸς ὁ ἄσπρος και φαλακρὸς σκελετός, κι' ἀπὸ ποῦ βγήκε ἡ φωνὴ τῆς χαρᾶς και τοῦ θριάμβου ποῦ τῆς ἐμάζεψε πρὸ ὀλίγου;

Ἐνα ἀρκουδάκι φαλακρό, ποῦ τώρα πρωτοέβγαине στὸ κυνήγι, θέλησε νὰ ὀρμήσῃ, μὰ ἡ μάνα του γνωστικὴ ἀρκουδα και παινεμένη γιὰ τὴν ἀνδρεία της, τοῦ εἶπε αὐστηρά:

— Κάθισε φρόνιμα. Ἐπάνω στὸν ἀδύνατο, θὰ δείξῃς τὴ δύναμί σου; Ντροπὴ...

Ἡ ἀρκουδα, σ' ἐκείνη τὴ σιωπὴ τὴν παγωμένη ποῦ τὴν ὑποδέχθηκε, πάγωσε στὴν ἀρχὴ κ' ἡ ἴδια, μὰ ὕστερα συλλογίσθηκε νὰ κἀνῃ ὅ,τι ἔκανε με τὸν ἀρκουδιάρη, γιὰ νὰ τῆς συγκινήσῃ. Ὅ,τι ἔκανε με τοὺς χασομέρηδες γιὰ νὰ πάρῃ δεκάρες.

Ἀρχισε νὰ χορεύῃ μὰ τώρα χόρευε ζων-

τανά, με λαμπερὴ ματιά, ἐλαφρὴ σὰν πούπουλο, χόρευε τεχνικά, σὰν νὰ ἀκολουθοῦσε ἓνα ντέφι ἀόρατο, και ὅταν κουράσθηκε και σταμάτησε, εἶδε, πῶς ἡ ἀρκουδαίς ἔφευγαν ἀργὰ ἀργὰ, χωρίς νὰ γυρίσουν νὰ ἰδοῦν πίσω τους.

Τί; Μήπως δὲν χόρευε τεχνικά; Γιατί φεύγουν; Καὶ μέσα στὸ δάσος τὸ ἀπέραντο ποῦ ἤμποροῦσε νὰ θρέψῃ χιλιάδες ἀρκουδῆς, ἡ ἀρκουδα μας ποῦ ἔχασε τὴν παληκαρίσια τὴ ζωὴ, ἀρχισε νὰ φοβάται μὴν πεθάνῃ ἀπὸ πείνα... Ἡ μοναξιά τὴν τρώμαζε, τὰ μούγκρισμα τὴν πάγωναν και ἄρχισε νὰ θυμᾶται, ἐνῶ ἐχάιδευε τὸν ἄσαρκο σκελετό της τὸ μοσχόβολο ἀεράκι τοῦ δάσους, ἀρχισε νὰ θυμᾶται με λαχτάρια και παράπονο τὸν βρωμερὸ σταῦλο

και τὸ χνῶτο τοῦ ἀρκουδιάρη, τὸ βρωμερὸ νερό, τὸ βασανισμένο ψωμί τῆς σκλαβιάς, και τὰ γέλια και τὴν καταφρόνια τῆς ἀδυναμίας της.

Καὶ ἡ νεράιδα εἶδε πῶς ἦταν ἀργὰ γιὰ ἐλευθερίαν και ἔφερε σιμὰ της τὸν ἀρκουδιάρη, και ἡ ἀρκουδα ἄρχισε νὰ χορεύῃ μ' ἐνθουσιασμό, ὅταν τὸν εἶδε, ἔγειρε τὸ κεφάλι της σὰν νὰ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τῆς φορέσῃ τὴν ἄλυσίδα, ἐκεῖ, ἐπάνω στὸ βαθὺ σημάδι, ποῦ ἔσκαψε τὸ κρέας της.

Φόρεσε τὴν ἄλυσίδα και χορεύει... ἀκόμα χορεύει, πότε με παραπονεμένη, και πότε με σβυσμένη ματιά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΦΡΑΝΤΣ ΓΚΡΙΛΛΠΑΡΤΣΕΡ*

Μερικαὶ εὐπορίαι στηρίζονται, με ἰσορροπία ἀπίστευτον, ἐπὶ ἑνὸς ἀτόμου. Πίπτει ὁ στῦλος, κρημνίζεται τὸ σπιτί. Τὸ φέρετρον μ' ἓνα νεκρὸν παραλαμβάνει και τὸ ψωμί. Αὐτὸ συνέβη και εἰς τοὺς Γκριλλπάρτσερ. Ὁ Φράντς διὰ νὰ θρέψῃ μητέρα και ἀδελφία ἔγεινεν οἰκοδιδάσκαλος, ἔπειτα ὑπάλληλος, ἔπειτα διευθυντὴς τοῦ Ἀρχείου, και μέσα εἰς τὰ κίτρινα χαρτιά ἐμούχλιασε μέχρις ἡλικίας 65 ἐτῶν ἡ ζωὴ του.

Τὸ ἀναφέρω ὅχι ὡς βιογραφικὴν λεπτομέρειαν, ἀλλὰ διὰ νὰ φανῇ ἡ ὑπέροχος δύναμις τῆς ποιητικῆς ιδιοφυΐας του, ἡ ὁποία ἐθριάμβευσε κατὰ δύο φοβερῶν ἐχθρῶν, ἑνὸς ἐσωτερικοῦ: τῆς νευροπαθειτικῆς προδιαθέσεως, και ἑνὸς ἐξωτερικοῦ: περιβάλλοντος μονοτόνου και ἀνιαροῦ, γεμίζοντος τὴν ψυχὴν, εἰς τὴν ἀμείλικτον διαδοχὴν ἡμερῶν, μηνῶν και ἐτῶν, με ταπεινὰς φροντίδας και ἐνοχλήσεις. Ἡ ποίησις κοινωνικῶς δὲν ὑπῆρξε δι' αὐτὸν στυλοβάτης, ἀλλ' ἄλλως ἡ ὁποία τὸν ἐκράτησεν αἰχμάλωτον.

Εἶχε τολμήσῃ νὰ ὑμνήσῃ τὸ μεγαλεῖον τὸ ἐνδοξον και κοσμοθαύμαστον τῆς ἀρχαίας Ῥώμης ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σκυθρωπὴν στεριότητα τῆς χριστιανικῆς Ῥώμης. Τὸ σκάνδαλον ὑπῆρξε ἀνήκουστον· ὁσάκις δέ, ἐπὶ εἰκοσι πέντε ἔτη, ἐγένετο κάποτε λόγος περὶ προαγωγῆς τοῦ ἀρχιεποφύλακος, ἀνωρθοῦτο

ἔξαφνα «ἡ ἱστορία με τὸν πάπαν», και ὁ Γκριλλπάρτσερ ἀπωθεῖτο και πάλιν εἰς τὸ Ἀρχεῖον του.

Ὁ Βύρων, εἶδομεν, ἐχαρακτήρισε τὴν Σαπφὼ «μεγάλην ὑψηλὴν τραγωδίαν» και τὸν ποιητὴν αὐτῆς «πλήρη ὕψους και χάριτος». Ὁ θαυμασμός οὗτος ἦτο γενικός. Εἰς τὸ θέατρον τῆς Βιέννης τὸ ἔργον, πρωταγωνίστριαν ἔχον τὴν περιώνυμον Σοφίαν Σρόδερ, ἀπεθεώθη.

Ὁ Γκριλλπάρτσερ ἠσθάνθη εἰς τὸ μέτωπόν του τὴν ἐπαρτίαν τῆς πτέρυγος τῆς Δόξης, και με τὴν αἰσιοδοξίαν τῶν εἰκοσιεπτὰ ἐτῶν του, με τὴν αὐτοπεποίθησιν τοῦ θριάμβου προσέβλεπε τὸ μέλλον ἀνοιχτὸν ἐμπρὸς του ὡς ἄπειρον.

Ἀπὸ τὸν ὥραϊον τραγικὸν κόσμον, ὅστις διεδραματίζετο ἐντὸς τῆς κεφαλῆς του, μερφὴν ἔδωκε τῷ 1820 εἰς τὴν μεγαλοπρεπὴ τριλογία τὸ Χρυσὸν δέρας. Τὸ «Χρυσὸν δέρας», ἐκ τοῦ ὁποίου βραδυτέρον ἐνεπνεύσθη ὁ Βάγνερ, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν μονόπρακτον *Ξένον* (Gastfreund), τοὺς τετραπράκτους *Ἀργοναύτας* και τὴν πεντάπρακτον *Μήδειαν*. Ἡ σκηνὴ τῶν δύο πρώτων εἶνε εἰς τὴν Κολχίδα, τῆς *Μηδείας* εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Παρ' ὅλην τὴν ὑπέροχον ποίησιν ἦτις τὸ διαπνέει, παρ' ὅλην τὴν δραματικὴν ζωὴν ἦτις ζωογονεῖ τὴν ἀγρίαν, τὴν βάρβαρον, τὴν τιτανίαν γυναῖκα, με χεῖρας αἱματοβαφεῖς κρη-

* Συνέχεια και τέλος ἀπὸ σελίδος 323.

μνίζουσιν εἰς ἐρείπια τὰ πάντα, τὸ ἔργον διέψευσε τὰς ἐλπίδας τοῦ Γκριλλπάρτσερ. Εἰς τὴν ἀποτυχίαν συνετέλεσαν καὶ αἱ καιρικαὶ περιστάσεις τῆς Αὐστρίας. Τὸ σύστημα τοῦ Μέττερνιχ ἐνάρκωνε τὰ πνεύματα, τὰ καθίστα ἀνίκανα πρὸς καλαισθητικὰς ἀπαλάσεις.

Ὁ Γκριλλπάρτσερ δὲν ἀπεθαρρύνθη. Τοῦναντίον, προσεπάθησε ν' ἀναβῇ ὑψηλότερα. Ἀλλὰ τώρα τοὺς ἡρώας του δὲν ἐξήγησε πλέον εἰς ποιητικὸν ἐπέκεινα, εἰς τοπικὴν καὶ χρονικὴν ἀπόστασιν· τοὺς ἐξήγησε πλῆσιόν του, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Αὐστρίας. Τότε εἶχε φθάσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Ἀγίαν Ἑλένην. Τὴν τραγικὴν καταβαράθρωσιν τῆς ὕβρεως, τῆς ὑπὲρ ἀνθρώπων θρασύτητος, ἐδραματούργησεν εἰς τὸ ἐθνικὸν δράμα «Εὐτυχία καὶ τέλος τοῦ βασιλέως Ὁττοκάρ».

Ὁττοκάρ ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Βοημίας, ὁ σφετεριστής. Ὁ Γκριλλπάρτσερ ἐν ἐμπνευσμένῃ ὀπτασίᾳ ἀνεξωογόνησε μίαν σελίδα τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος του. Τὸ ἔργον ἐξύμνει τὴν δόξαν τῶν Ἀψβούργων, ἀλλ' ἐκρατήθη δύο ἔτη εἰς τὴν λογοκρισίαν· τὸ χειρόγραφον δὲν ἀνευρίσκειτο. Μίαν ἡμέραν ἡ αὐτοκράτειρα καθοδιάθετος, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν πλῆξιν τῆς, ἠθέλησε νὰ τῆς ἀναγνώσουν κατὰ ὥραϊον, καὶ διέταξε νὰ εὐρεθῇ διὰ πανιὸς τρόπου τὸ ἀπολεσθὲν χειρόγραφον τοῦ ποιητοῦ τῆς Σαπφούς. Ὁ «Ὁττοκάρ» τὴν ἐνεθουσίασε, καὶ μετὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀνεβιβάσθη εἰς τὴν σκηνήν. Τὸ κοινὸν ἐθερμάνθη· αἱ παλάμαι ἐξεμούδιασαν καὶ ἐχειροκρότουν φρενητιωδῶς, ἀλλ' ἔξαφνα διὰ λόγους πολιτικοὺς τὸ ἔργον ἀπεσύρθη.

Ἐν ἄλλῳ δράματι τοῦ, ἐπίσης ἐθνικὸν «Πιστὸς ὑπῆρέτης τοῦ Κυρίου του» ὕμνος ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν δυναστείαν, παρεστάθη ἅπαξ μόνον, τὴν δὲ παράστασιν ἐτίμησε καὶ ὁ αὐτοκράτωρ. Τὴν ἐπαύριον ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας διεβίβασεν εἰς τὸν ποιητὴν τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τοῦ μονάρχου, ἀλλὰ προσέθεσεν ὅτι ἡ Α. Μεγαλειότης τόσοσον κατεδέχθη ἀπὸ τὸ δράμα «ὥστε ἐπεθύμει νὰ τὸ κρατήσῃ μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν Της.»

Τόπον! ἄερα εἰς τὴν πνιγομένην ἐμπνευσιν! Τὸ παρελθόν, τὸ ὥραϊον καὶ ποιητικὸν παρελθόν, τὸ ὅποιον οὐδέποτε πλέον θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κόσμον — οὔτε ὁ ἀνθρώπος οὔτε ἡ ἀνθρωπότης εἰμποροῦν νὰ ζήσουν δύο φορές τὴν ἡβὴν των — τὸ ἑλληνικὸν παρελθὸν πρὸς

τὸ ὅποιον οἱ μεγάλοι ποιηταὶ ὅλων τῶν χρόνων στρέφονται ὁρμεφυῶς, ὅπως τὸ ἡλιοτρόπιον εἰς τὸν ἥλιον, ἐλκυσε καὶ πάλιν μετὰ τὴν μαγείαν τοῦ Γκριλλπάρτσερ. Τῷ 1831 εἰς τὸ Burgtheater ἀνεβιβάσθη τὸ ἔξοχον ἐκεῖνο δραματοῦργημα τὸ φέρον τὸ ποιητικὸν καὶ ἁπλῶς ρομαντικὸν ὄνομα «Des Meeres und der Liebe Wellen» «Κύματα τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀγάπης». Ἡ παλαιὰ ποιητικὴ παράδοσις τῆς Ἡρώς καὶ τοῦ Λεάνδρου μετὰ τὴν μεγάλην τέχνην τοῦ Γκριλλπάρτσερ ἐτεχνουργήθη εἰς θαυμάσιον καὶ σπαρακτικὸν ἀριστοῦργημα.

Ἡ Ἡρὼ ἀφιερῶται εἰς τὴν Οὐρανίαν Ἀφροδίτην, εἰς τὴν Σηστόν, ὅπου ἡ θεὰ εἶχε ναόν, ὅπως εἰς τὰς κυριώτερας ἀλικτύπους ἀκτὰς. Ὁ πατὴρ τῆς ἐπέμεινε νὰ γείνη ἱέρεια· εἶνε ὑπερήφανος διότι ἡ οἰκογένειά του, ἐπὶ γενεάς, προσφέρει ἱερείας εἰς τὴν θεάν· ἡ μήτηρ τῆς, βλέπουσα τὴν εὐμορφίαν τῆς κόρης, κρίνει σκληρὰ τὴν θυσίαν. Ἀλλ' ἡ Ἡρὼ εἰσερχομένη εἰς τὸν ναὸν δὲν ἀφίνει τίποτε ἐκ τῆς καρδίας τῆς ἐκτός.

Κατὰ τὴν τελετὴν, ἥτις μέλλει νὰ δεσμεύσῃ αὐτὴν διὰ παντὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς θεᾶς, βλέπει τὸν Λεάνδρον γονυπετὴ εἰς τὴν πρώτην σειρὰν· τὰ βλέμματά των συναντῶνται καὶ ταράσσεται· ἐμπερδεύει τοὺς ὕμνους καὶ χύνει τόσον θυμίαμα εἰς τὸν βωμὸν ὥστε ἀναδίδει ζωηρὰς φλόγας· χωρὶς νὰ γνωρίζῃ διατί, ἐν ἄσματος ἀνέρχεται εἰς τὰ χεῖλη τῆς, τὸ ἄσμα τῆς Λήδας καὶ τοῦ κύκνου, τὸ ὅποιον ὁ θεὸς τῆς ὁ ἱερεὺς, τῆς ἀπηγόρευσε νὰ ψάλλῃ. Ἐπειτα τὸν συναντᾷ παρὰ τὴν πηγὴν, εἰς τὸ ἱερὸν ἄλσος, τοῦ ὁποῦ ἡ εἴσοδος εἶνε ἀπηγορευμένη. Τὸ βράδυ, ὅταν εὐρίσκεται μόνη, εἰς τὴν νέαν τῆς κατοικίαν, εἰς τὸ ὕψος πύργου κτισμένου ἐπὶ ἀποκρήμνου βράχου καὶ ὑπερκειμένου τῆς θαλάσσης, τὸν Λεάνδρον συλλογίζεται. Καὶ αὐτὸς ἐλαχτάρῃς νὰ τὴν ἐπανίδῃ. Περὰ κολυμβῶν τὸν Ἑλλήσποντον, ἀναρριχᾷ τὸν βράχον, πηδᾷ τὸ περιτείχισμα τοῦ πύργου καὶ φθάνει εἰς τὸ παράθυρόν τῆς. Εἶνε ἐνώπιόν τῆς, ἀδιαφορῶν διὰ τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποῖους διέτρεξε, ἀδιαφορῶν διὰ τὸν θάνατον εἰς τὸν ὅποιον καταδικάζεται, ὅταν συλληφθῇ, ὁ ἐραστὴς ἱερεὺς. Εἰς σκηνὴν ἔξοχον ἔρωτος ἡ Ἡρὼ δειλὴ, παρθενικὴ, ἀποκαλύπτει τὸ μυστικόν τῆς. Ἀλλὰ τὸν ἐξορκίζει νὰ φύγῃ, τὸν ἀπειλοῦν τόσοι κίνδυνοι!... Ἐκεῖνος ζητεῖ ἐν φίλημα. Ἡ Ἡρὼ λιποθυρεῖ, ἀλλ' ἀνθίσταται. Προσφέρει τέλος τὰ χεῖλη τῆς

γρήγορα-γρήγορα, εἰς τὴν σκιάν, κρυπτομένη ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ φανοῦ.

Ἀπὸ τότε ζοῦν εἰς ἐν χρυσοῦν σύννεφον ὑπεράνω τοῦ κόσμου, ὑπεράνω τῶν κινδύνων. Ἐξω παραμονεύουν οἱ κατάσκοποι, ἔξω βρυχᾷ ἡ θάλασσα, ὁ ὑψηλὸς πύργος ὀρθοῦται ἄγριος καὶ ἀπειλητικὸς ἐπὶ τῶν ἀπορρώγων βράχων, ἀλλ' ὑπεράνω τῶν κυμάτων, ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡπείρου εἰς τὴν ἄλλην, πετᾷ, ἰσχυροτέρα πάσης τρικυμίας, ἡ ἀγάπη.

Ἡ Ἡρὼ μεταμορφοῦται. Ἐν τῇ εὐτυχίᾳ ἀνθίζει ἡ ὑπαρξὶς τῆς· θεῖαν ἀκτινοβολίαν ἐκπέμπει ἡ ἀγάπη τῆς. Καὶ οἱ δύο εἶνε ἀμέριμνοι καὶ ἀνύποπτοι ὡς παιδία. Ἀλλ' ὁ θεὸς τῆς ὁ ἱερεὺς, καὶ ὁ φύλαξ ὑποπτεύονται τὴν ἱερείαν. Ἐν ᾧ κοιμᾶται, σβύνουν τὸν φανόν, τὸ σύνθημα ἴσως. Ὁ Λεάνδρος ἄνευ τοῦ φωτεινοῦ ὁδηγοῦ παρασύρεται ἀπὸ τὴν τρικυμίαν εἰς τὸ σκότος. Τὰ κύματα ἐκβράζουν τὸ σῶμα του εἰς τὴν ἀκτὴν, εἰς τοὺς πόδας τῆς Ἡρώς.

Εἰς τὰ «Κύματα τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀγάπης», ὁ Γκριλλπάρτσερ ἀνυψώθη εἰς τὸ κατὰκόρυφον τῆς ἀριστοτεχνίας του. Ἦτο ἡδη γνωστὸς ὡς ἄβρὸς ζωγράφος γυναικείων ψυχῶν, ἀλλ' ἡ ψυχολογία τοῦ ἔρωτος εἰς τὴν τραγῳδίαν ταύτην ἔφθασεν εἰς ἀνέφικτον βάθος καὶ κάλλος. Ἡ Ἡρὼ θεωρεῖται ὡς ὁ τελειότερος γυναικεῖος χαρακτήρ τῆς γερμανικῆς δραματικῆς ποιήσεως καὶ εἰς τῶν τελειότερων τῆς παγκοσμίου φιλολογίας.

Οἱ κριτικοὶ ὁμιλοῦν περὶ αὐτῆς ὡς ἐρωτευμένοι. Ὁ διάσημος Βιενναῖος ψυχολόγος Βένεδικτ εἰς τὸ τέλος ἑνὸς σοφοῦ ψυχολογικοῦ ἔργου, ὁμιλῶν περὶ τοῦ Γκριλλπάρτσερ λέγει διὰ τὰ «Κύματα τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀγάπης»:

«Τὸ δράμα τοῦτο εἶνε τὸ ῥόδον εἰς τὸν γερμανικὸν ποιητικὸν κήπον. Μόνον εἰς τὴν Αὐστρίαν ἠδύνατο νὰ βλαστήσῃ καὶ ἀνθήσῃ τοιοῦτο ἄνθος, εἰς τὴν Αὐστρίαν ὅπου ὁ χορὸς δὲν εἶνε γυμναστικὴ ὅπως εἰς τὴν λοιπὴν Γερμανίαν, ἀλλ' ἡδονικὸν κολύμβημα εἰς τὴν θάλασσαν τῆς ἡδυπαθείας. Θὰ ἦτο μικροπρεπὲς νὰ ζητήσῃ κανεὶς ἐλαττώματα εἰς ἔργον τόσοσον ὑψηλοῦ κάλλους καὶ τοιαύτης καλλιτεχνικῆς τελειότητος. Δὲν ἀναλύομεν ἐν τριαντάφυλλον ἔαν τὸ ἀποφυλλίσωμεν».

Τῷ 1838 ἀνεβιβάσθη εἰς τὴν σκηνὴν ἡ κωμῳδία του «Ἀλλοίμονον εἰς ὅποιον λέγει ψεύματα», ἥτις ἀπέτυχε τόσοσον οἰκρά, ὥστε ὁ ἡδη δύσθυμος ποιητὴς, ἐν ὑπερ-

φάνῳ ὀργῇ, ἀπεσύρθη ὀριστικῶς ἀπὸ τὸ θέατρον.

Ἡ πληγωμένη ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνου εἶχε καὶ ἄλλους πόνους. Ἐν αἰσθημα βαθύ, ἀλλὰ φοβισμένον, ἀναποφάσιστον, δύσπιστον πρὸς ἑαυτό, θλιβερὸν ὑπόλειμμα νοσηρῶν κληρονομικῶν ἀνησυχιῶν, ἐβασάνισεν ὅλην τὴν ζωὴν του.

Εἰς μίαν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς φίλον του — ἡ ὁποία μαρτυρεῖ τὸν ἀνατόμον τῆς καρδίας — ἔγραφε: «Εἶθε ἡ ὑπαρξὶς μου νὰ ἦτο ἱκανὴ αὐτῆς τῆς λήθης καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ ἑαυτοῦ μου ἐνώπιον ἑνὸς λατρευομένου ὄντος. Δὲν ἤξεύρω ἂν ἡ ἀδυναμία αὐτῆς προέρχεται ἀπὸ ὑπερβολὴν αὐτοσυναίσθηματος ἢ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν λατρείαν μου πρὸς τὴν τέχνην. Ὅ,τι δὲν ἀνέκει εἰς τὴν τέχνην, μοῦ κάμνει ἴσως ἐντύπωσιν καὶ μετὰ συναρπάξει πρὸς στιγμὴν, ἀλλὰ δὲν ἡμπορεῖ νὰ με δεσμεύσῃ διαρκῶς. Μ' ἕνα λόγον δὲν εἶμαι ἱκανὸς ν' ἀγαπήσω. Εἰς μίαν γυναῖκα δὲν ἀγαπῶ εἰμὴ τὴν εἰκόνα τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισε δι' αὐτὴν τὸ πνεῦμα μου, καὶ ἡ πραγματικὴ μορφή καθίσταται τότε ὡς δημιουργημα τῆς τέχνης, τὸ ὅποιον με καταδέλγει ἐφ' ὅσον εἶνε σύμφωνον πρὸς τὸ ἰδεώδες, ἀλλὰ τὸ ὅποιον ἀπεχθάνομαι εὐθὺς ὡς ἀπομακρυνθῶ ἀπ' αὐτό. Ἡμπορεῖ νὰ τὸ ὀνομάσῃ κανεὶς αὐτὸ ἔρωτα; Λυπήσου με, καὶ λυπήσου καὶ ἐκείνην ἥτις θὰ ἦτο ἀξία ν' ἀγαπηθῇ διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς».

Ἐκεῖνη ἦτο ἡ Katharina Froelich, ὥραία κόρη, μετὰ μουσικὴν ἰδιοφυίαν, πολὺ εὐφυής. Τοὺς συνέδεσεν ἡ μουσικὴ ἡγαπήθησαν καὶ ἡραβωνίσθησαν. Ἀλλ' ὁ ἄρραβὼν διελύθη. Θὰ ἐχρειάζοντο σελίδες ν' ἀναλύσῃ κανεὶς τὸν παρὰδοξον αὐτὸν ἔρωτα, μετὰ τὸν ὅποιον ἐβασάνισαν ἀλλήλους τριάντα ὀλόκληρα ἔτη. Παρὰ τὴν ρῆξιν, ἡγαπῶντο θερμῶς. Ἐκεῖνη ἀπέρριψε προτάσεις πλουσίαν γάμων καὶ ἀφοσιώθη εἰς τὸν ποιητὴν. Ἐξῆς μετὰ τὰς τρεῖς ἀδελφάς τῆς. Ὁ Γκριλλπάρτσερ ἐκατοίκησε μαζί των τὰ εἰκοσιετρία τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του.

Τὰ ἔτη παρήρχοντο καὶ μετὰ τὸ γῆρας ἠΐσα-νον αἱ ρυτίδες εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἡ πικρία εἰς τὴν καρδίαν. Αἴφνης ἀνέτειλαν νέαι ἡμέραι. Ὁ Μέττερνιχ ἐκρημνίσθη, τὰ δεσμὰ ἐθραύσθησαν, ὁ λαὸς ἀνέπνευσε, ἐνεθουσιάσθη πάλιν πρὸς ὑψηλὰ ἰδεώδη. Τὸ θέατρον ἔλαβε ζωὴν. Ὅτε δὲ ὁ Λάουμπε — περιώνυμος δρᾶ-

ματικός συγγραφεὺς καὶ αὐτὸς—ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ θεάτρου, τῷ 1850 ἀνεβίβασεν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ τὰ ἔργα τοῦ Γκριλλπάρτσερ. Ἡ ἐντύπωσις ὑπῆρξε βαθυτάτη, ὁ θρίαμβος ἀσυγκρίτως ὑπέρτερος ἢ κατὰ τὰς πρώτας παραστάσεις. Τὸ κοινὸν ἀνδρωθὲν εἶχεν ὑψωθῇ μέχρι τοῦ ποιητοῦ. Ἐκκλητικοὶ καὶ κατησχυμένοι ἡρώτων ὅλοι πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἔχουν τόσον ἔσυχον ποιητὴν καὶ νὰ τὸν ἀγνοοῦν ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν.

Ἄλλ' ἦτο πολὺ ἀργὰ πλέον· ὁ ποιητὴς ἦτο πολὺ γέρον. Ὁ ἐνθουσιασμός μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἐπάλλετο ὀδυνηρῶς ἢ μετάνοια ἑνὸς λαοῦ, αἱ ἐπευφημίαι μέσα εἰς τὰς ὁποίας ἰκέτευε ἐν ἔθνος συγγνώμην, δὲν κατάρθωσαν νὰ γαλβανίσουν τὴν ἀπογοήτευσίν του καὶ νὰ τὸν ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν μόνωσίν του.

Τῷ 1871 ἐωρτάσθη μὲ μεγαλοπρέπειαν ἐθνικῆς ἐορτῆς ἡ ὀγδοηκονταετηρίς του.

— Ἐπῆγα εἰς τὸ σπίτι του, διηγεῖται ὁ Λάουμπε, διὰ νὰ τοῦ ἀναγγείλω τὴν ἀποθέωσιν ἡ ὁποία τοῦ ἔγεινε. Τὸν εὐρῆκα εἰς τὸ στενὸν του δωμάτιον κρατοῦντα ἐν βιβλίον. Μόλις ἐπρόφερα τὰς πρώτας λέξεις, μοῦ ἔκαμε νεῦμα μὲ τὴν γεῖρα ν' ἀλλάξω ὁμιλίαν, καὶ ὠμιλήσαμεν διὰ τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον ἀνεγίνωσκε.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπέθανε. Ἀφῆκε τρία ἔργα πλήρη, ἐξ ὧν τὰ δύο ὠραιότατα· οὕτε μέσα εἰς

τὴν νάρκην τῆς ἀπογοητεύσεως δὲν εἶχε μείνει ἥσυχον ἐντὸς τοῦ τοῦ δραματικὸν δαιμόνιον! . . Ἡ Βιέννη τὸν ἐκήδευσεν ὅπως σπανίως πόλις ἐκήδευσεν ἐθνικὸν ποιητὴν. Τὸν ἔθαψε πλησίον τοῦ Μπετόβεν καὶ τοῦ Σοῦμπερτ. Ἀργότερα μετεκομίσθη εἰς χῶμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξέλεγεν ἡ καρδιά του, πλησίον τῆς φήλης του, τῆς ὁποίας οἱ δάκτυλοι τοῦ εἶχον κλείσει τοὺς ὀφθαλμούς! . .

Ὁ Γκριλλπάρτσερ εἶνε ἀπὸ τοὺς ὀλίγους, τοὺς ἐξ ἐμφύτου ἰδιοφυίας, ἐκ κατασκευῆς τοῦ ἐγκεφάλου, γνησίους δραματικούς συγγραφεῖς. Ἡ φαντασία του ἀληθῆς προβολεὺς ἐκρίπτει αἰσθητά, ζωντανὰ τὰ ἐπινοήματά της εἰς τὴν πραγματικότητα. Τὰ πρόσωπά του δὲν εἶνε ἀφηρημένα ὄντα· τὰ βλέπει, τ' ἀκούει, κινεῖται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του· δανεῖζει εἰς αὐτὰ χειρονομίας, στάσεις. Δὲν ἔχει τὴν λυρικὴν πνοὴν τοῦ Σχίλλερ, οὐδὲ τὴν πλαστικότητα τοῦ Γκαίτε· ἀλλ' ἔχει πολὺ περισσότερον αὐτῶν, τὸ αἶσθημα τῆς σκηρικῆς πραγματικότητος, τὸ ἀληθῶς δραματικόν, τὸ συναρπάζον καὶ δεσμεῦον καὶ ἐπιβάλλον.

Διὰ τὴν λεπτότητα τῆς ψυχολογίας του καὶ τὴν ἡδυπάθειαν τοῦ χρωματισμοῦ του δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς Κορρηγιος συγχρόνως καὶ Τισιανὸς τῆς γερμανικῆς δραματικῆς ποιήσεως.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

Α. ΤΣΕΧΟΦ

Ο ΒΥΣΣΙΝΟΚΗΠΟΣ *

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ 4 ΠΡΑΞΕΙΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

Σκηνογραφία τῆς πρώτης πράξεως. Δὲν ὑπάρχουν οὔτε παραπειάσματα οὔτε εἰκόνες, εἰμὶν ὀλίγα ἐπιπλα συμβαγμένα ἐκεῖ, σὰν νὰ εἶνε πρὸς πώλησιν. Εἶνε αἰσθητὴ ἡ ἐρημία. Κοντὰ στὴν ἐξώθυρα καὶ στὸ βάθος τῆς σκηνῆς εἶνε μαζεμέναις βαλίζαις, δέματα ταξιδιοῦ κ. τ. τ. Ἡ ἀριστερὰ θύρα εἶνε ἀνοικτή, ἀπ' ἐκεῖ ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς Βάριας καὶ τῆς Ἰννίας. Ὁ Λοπάχην στέκεται, περιμένει. Ὁ Γιάσας κρατεῖ δίσκον μὲ ποτήρια μὲ σαμπάνια. Στὸν προθάλαμον ὁ Επιγόδοφ δένει μιὰ κάσπα. Πίσω ἀπὸ τὴν σκηνήν, στὸ βάθος θόρουβος. Ἦλθαν ν' ἀποχαιρετίσουν οἱ μουζίκτοι. Ἡ φωνὴ τοῦ Γάγεφ: «Εὐχαριστῶ, παιδιά, σὰς εὐχαριστῶ».

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Ἦλθαν οἱ χωρικοὶ ν' ἀπο-

χαιρετίσουν. Εἶμαι τῆς ιδέας, πῶς ὁ Ἑρμολάι· Ἀλεξέιτς εἶνε καλὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ λίγα πράγματα νοιώθει.

Ὁ θόρουβος παύει. Μπαίνουν ἀπὸ τὸν προθάλαμον ἡ Λιουμπὸβ Ἀνδρέγεβνα καὶ ὁ Γάγεφ· δὲν κλαίει, ἀλλὰ εἶναι γλωμῆ, τὸ πρόσωπό της τρέμει, δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃ.

ΓΑΓΕΦ. — Ἐπιασες καὶ τοὺς ἔδωσες τὸ πουνγί σου, Λιούμπα. Δὲν κάνεις καλά! Δὲν κάνεις καλά!

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ Δὲν μπορούσα νὰ κάμω διαφορετικά, δὲν μπορούσα . . . — Φεύγουν καὶ οἱ δύο.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Στὴν θύρα, πίσω των —

Ὅριστε, ὁρίστε, σὰς παρακαλῶ! Ἀπὸ ἑνα ποτηράκι γιὰ τὸν ἀποχαιρετισμό. Ἀπ' τὴ χώρα δὲν τὸ σκέφθηκα νὰ φέρω, καὶ στὸ σταθμὸ εὐρῆκα μονάχα μιὰ μπουτήλια. Ὅριστε. — Διακοπή. — Λοιπὸν, κύριοι! Δὲν θέλετε; — Ἀποσύρεται ἀπὸ τὴν θύραν — Ἄν τῶξερα δὲν τὴν ἀγόραζα. Λοιπὸν δὲν πίνω οὐτ' ἐγώ. — Ὁ Γιάσας ἀκουμπᾷ τὸν δίσκον προσεκτικὰ στὴν καρτέλα — Πιὲ σύ, τουλάχιστον, Γιάσας.

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Κατευόδιο εἰς ὅσους φεύγουν! Ἐχετε γειά. — Πίνει — Αὐτὴ ἡ σαμπάνια δὲν εἶνε γνήσια, μπορῶ νὰ σὰς βεβαιώσω.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ὁκτῶ ρούβλια ἡ μπουτήλια. — Διακοπή. — Κάνει κρὺο διαβόλεμένο ἐδῶ μέσα.

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Δὲν ἀναψαν σήμερα, τὸ ἴδιο κάνει ἀφοῦ φεύγομε. — Γελᾷ.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Τί ἔπαθες;

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησι

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ὁκτώβρης μῆνας καὶ ὁ ἡλιος σὰν καλοκαιριάτικος. — Ἀφοῦ ἐκύταξε τ' ὀρολόγι του — Κύριοι λάβετε ὑπ' ὄψιν σας πῶς μετὰ 46 λεπτὰ περνᾷ τὸ τραῖνο. Ὡστε μετὰ 20 λεπτὰ πρέπει νὰ φύγετε γιὰ τὸν σταθμὸ, κάμετε πιὸ γρήγορα.

Ὁ Τροφίμοφ μὲ παλτὸ μπαίνει ἀπὸ τὴν αὐλή.

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Ἐμένα μοῦ φαίνεται πῶς εἶνε καιρὸς νὰ φύγωμε. Τ' ἄλογα εἶνε ἔτοιμα. Ποῦ διάβολο εἶνε τὰ γαλόσια μου; Χάθηκαν. — Στὴν θύρα. — Ἄννια δὲν ὑπάρχουν τὰ γαλόσια μου! Δὲν τὰ βροίσκω!

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Κ' ἐγὼ θέλω νὰ πάγω στὸ Χάρκοβο. Θάρθω μαζί σας στὸ ἴδιο τραῖνο. Θὰ μείνω νὰ ξεχειμωνιάσω στὸ Χάρκοβο. Ὅλο τριγύριζα μαζί σας, βασανίσθηκα χωρὶς δουλειά. Δὲν μπορῶ νὰ κάμω χωρὶς δουλειά, δὲν ἤξερω τί νὰ τὰ κάμω αὐτὰ μου τὰ χέρια, μοῦ κρέμονται σὰν νὰ εἶνε ξένα.

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Γρήγορα θὰ φύγωμε, καὶ σεῖς θὰ ἀναλάβετε πάλι τὴν ἐπωφελῆ σας ἐργασία.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Δὲν πίνεις ἑνα ποτηράκι;

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Ὁχι.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ὡστε, στὴ Μόσχα τώρα;

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Ναί, θὰ τοὺς συνοδεύσω ὡς στὴ χώρα, καὶ αὐριο φεύγω γιὰ τὴ Μόσχα.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Μάλιστα. . . καὶ βέβαια, οἱ καθηγηταὶ δὲν θὰ κάνουν παραδόσεις, θὰ σὲ περιμένουν νὰ πᾶς!

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Δὲν εἶνε δική σου δουλειά.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Πόσα χρόνια τώρα εἶνε ποῦ εἶσαι στὸ πανεπιστήμιο;

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Σκέψου τίποτε νεώτερο. Αὐτὸ ἐπάληψε, ἀνόστησε — Ζητεῖ τὰ γαλόσια του. — Ξέρεις τί, ἴσως δὲν θὰ ξαναναμώσωμε πιά, λοιπὸν, νὰ μοῦ ἐπιτρέψης νὰ σοῦ δώσω γιὰ ἀποχαιρετισμὸ μιὰ συμβουλή: νὰ μὴν κουνῆς τὰ χέρια σου! Νὰ ξεμαθήης αὐτὴ τὴ συνήθεια — νὰ κουνῆς τὰ χέρια σου. Κι' ἀκόμη, ὅσο γιὰ τὸ κτίσιμο τῶν ἐξοχῶν, νὰ ὑπολογίσῃς πῶς οἱ κάτοχοι τῶν ἐξοχῶν μπορεῖ νὰ γίνουν ξεχωριστοὶ νοικοκυρεῖς, τὸ νὰ ὑπολογίσῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, κι' αὐτὸ θὰ πῇ κούνημα. . . Ὅ,τι καὶ νὰ κάμω, σ' ἀγαπῶ ὅπως δὴποτε. Ἐχεις λεπτά, μαλακὰ δάκτυλα σὰν τοῦ καλλιτέχνου ἡθοιοιοῦ, ἔχεις εὐγενὴ ψυχὴ. . .

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Τὸν ἀγκαλιάζει. — Addio φίλε μου. Σ' εὐχαριστῶ γιὰ ὅλα. Ἄν ἔχῃς ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα γιὰ τὸ ταξίδι σου, νὰ σοῦ δώσω.

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Τί νὰ τὰ κάμω; Δὲν χρειάζομαι.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Μὰ ἐσὺ δὲν ἔχεις.

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Ἐχω. Σὰς εὐχαριστῶ. Ἐλαβα γιὰ τὴ μετάρσι μου. Νά τα, ἐδῶ στὴν τσέπη μου τᾶχω. — Ταραγμένα — Πᾶνε τὰ γαλόσια μου!

ΒΑΡΙΑ. — Ἀπὸ τὸ ἄλλο δωμάτιον — Πάρτε τῆς βρώμες σας! — Πετᾷ στὴ σκηνὴ ἑνα ζευγάρι γαλόσια ἀπὸ καουτσού.

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Γιατί θυμώνετε, Βάρια; Χμ. . . μὰ αὐτὰ τὰ γαλόσια δὲν εἶνε δικὰ μου!

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ἐσπείρα τὴν ἀνοίξει παπαρουνόσπορο χίλιες δεσιатίνες, καὶ τώρα κέρδισα σαράντα χιλιάδες καθαρές. Ὅταν ἡ παπαρούνας μου ἦταν ἀνθισμέναις, τί ζωγραφία ἦταν ἐκεῖνη! Λέγω λοιπὸν πῶς ἐκέρδισα σαράντα χιλιάδες καὶ γιὰ τοῦτο σοῦ προτείνω νὰ σοῦ δανείσω, γιατί μπορῶ. Γιατί νὰ στενοχωρεθῇς; Εἰγὼ εἶμαι χωριάτης . . . τὰ λέγω ἀπλᾶ.

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Ὁ πατέρας σου ἦτανε μουζίκος, ὁ δικός μου φαρμακοποιός, ἀπ' αὐτὸ δὲν βγαίνει τίποτε. — Ὁ Λοπάχην βγάξει τὸ πορτοφόλι του — Ἀφῆσε, ἀφῆσε. . . Καὶ διακόσιες χιλιάδες νὰ μοῦ δώσης δὲν τῆς παίρνω. Ἐγὼ εἶμαι ἐλεύθερος ἄνθρωπος. Καὶ ὅ,τι τόσο πολὺ ἐκτιμᾶτε σεῖς, πλούσιοι καὶ πτωχοί, δὲν ἔχει σὲ μένα τὴν παραμικρὴ ἐξουσία, νά, σὰν τὸ πούπουλο, ποῦ τὸ παίρνει ὁ ἀέρας. Ἐγὼ

μπορῶ νὰ κάμω χωρίς ἐσᾶς, μπορῶ νὰ περάσω καὶ νὰ μὴ σᾶς προσέξω, εἶμαι δυνατὸς καὶ περήφανος. Ἡ ἀνθρωπότης βαδίζει πρὸς τὴν υπερτάτην ἀλήθειαν, πρὸς τὴν υπερτάτην εὐτυχίαν, ποῦ εἰμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὴν γῆν, κ' ἐγὼ εἶμαι εἰς τὰς πρώτας γραμμάς!

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Θὰ φθάσῃς;

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Θὰ φθάσω. — Διακοπὴ — Θὰ φθάσω, ἢ θὰ δεῖξω εἰς ἄλλους τὸν δρόμον πῶς νὰ φθάσουν.

Ἀκούεται ὁ κτύπος μακρὰ ποῦ κόπουν δένδρα με τσεκούρι.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Αἶ, addio, φίλε μου. Καὶρὸς νὰ φύγωμε. Ἐμεῖς, ὁ ἕνας με τὸν ἄλλον, σπάζομε τὰ μοῦτρα μας καὶ ἡ ζωὴ μας μολταυτὰ περνᾷ. Ὅταν ἐργασθῶ πολλὴν ὥρα, τότε ἡ σκέψις μου εἶνε ἐλαφρότεραις, καὶ μοῦ φαίνεται σὰν νὰ νοιώθω κ' ἐγὼ γιατί ὑπάρχω. Πόσοι ἄνθρωποι, φίλε μου, εἶνε στὴ Ρωσία ποῦ ὑπάρχουν ἄγνωστον γιατί. Τὸ ἴδιο κάμνει ἡ κυκλοφορία τῆς ἐργασίας δὲν συνίσταται εἰς αὐτό. Ὁ Λεωνίδας Ἀνδρέιτς, λέγουν, ἐδέχθηκε θέσι στὴν τράπεζα με ἕξ χιλιάδες τὸ χρόνο. Ἀλλὰ αὐτὸς δὲν θὰ καθίσῃ, εἶνε πολὺ τεμπέλης.

ΑΝΝΙΑ. — Στὴν θύρα — Σᾶς παρακαλεῖ ἡ μαμά, ἐνόσω ἀκόμη μένει ἐδῶ, νὰ μὴ κόβουν τὰ δένδρα τοῦ κήπου.

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Πράγματι, μὰ δὲν ἔχουν διάκρισι!... — Φεύγει ἀπὸ τὸν προθάλαμον.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ἀμέσως, ἀμέσως. οἱ διαβόλοι, ἀλήθεια. — Φεύγει κατόπιν του.

ΑΝΝΙΑ. — Τὸν Φίρς τὸν ἔστειλαν στὸ νοσοκομεῖο;

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Τὸ εἶπα τὸ πρωῒ. Πρέπει νὰ τὸν ἔστειλαν.

ΑΝΝΙΑ. — Στὸν Ἐπιχόδοφ, ποῦ περνᾷ ἀπὸ τὴν αὐθουσαν. — Συμεὼν Παντελεῖτς, μάθετε, παρακλῶ, ἐπῆγαν τὸν Φίρς στὸ νοσοκομεῖο;

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Προσβεβλημένος — Τὸ πρωῒ τὸ εἶπα τοῦ Γεώργη. Τί ἀνάγκη νὰ ρωτᾷτε δέκα φορές;

ΕΠΙΧΟΛΟΦ. — Ὁ μακροχρόνιος Φίρς, κατὰ τὴν τελικὴ μου γνώμη, δὲν εἶνε γιὰ ἐπισκευή, αὐτὸς πρέπει νὰ πάῃ στοὺς προπάτορας. Εγὼ μονάχα τότε καλοτυχίζω. — Ἐβαλε τὴν βαλίτσα ἐπάνω στὸ χάρτινο κοιτὶ καὶ τὴν ἐπίεσε — Πάει! τῶξερα. — Φεύγει.

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Περιγεῖλᾷ — Εἰκοσιδύο κακομοιριές...

ΒΑΡΙΑ. — Πίσω ἀπὸ τὴν θύρα — Τὸν Φίρς τὸν ἐπῆγαν στὸ νοσοκομεῖο;

ΑΝΝΙΑ. — Τὸν ἐπῆγαν.

ΒΑΡΙΑ. — Γιατί δὲν ἐπῆγαν τὸ γράμμα τοῦ γιατροῦ;

ΑΝΝΙΑ. — Λοιπὸν νὰ στείλετε νὰ τοὺς προφθάσουν... — Φεύγει.

ΒΑΡΙΑ. — Ἀπὸ τὸ ἄλλο δωμάτιον — Ποῦ εἶν' ὁ Γιάσας; Πῆτε του πῶς ἦρθε ἡ μάνα του καὶ θέλει νὰ τὸν ἀποχαιρετίσῃ.

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Κονεῖ τὸ χέρι του — Μὲ βγάλουν ἀπ' τὴν ὑπομονή μου.

Ἡ Δουνιάσσα καθ' ὅλον τὸ διάστημα καταγίνεται με τὰς ἀποσκευάς· τώρα ποῦ ὁ Γιάννης ἔμεινε μόνος, ἔρχεται κοντὰ του.

ΔΟΥΝΙΑΣΣΑ. — Μήτ' ἐγύρισες μιὰ φορὰ νὰ με ἰδῇς, Γιάσας. Φεύγετε... καὶ μένα μ' ἀφίνετε... — Κλαίει καὶ ῥίχνεται στὸν λαιμὸ του.

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Γιατί νὰ κλαῖς; — Πίνει σαμπάνια — Ὑστερ' ἀπὸ ἕξ μέρους θὰ εἶμαι πάλι στὸ Παρίσι. Αὔριο θὰ καθίσωμε στὸ ταχυδρομικὸ τραῖνο καὶ θὰ πάρωμε δρόμο, ποῦ σὲ εἶδα ποῦ με εἶδες. Πά' νὰ μὴν τὸ πιστέψω. Βιβλὰ Φράνς!... Ἐδῶ δὲν εἶνε γιὰ μένα, δὲν μπορῶ νὰ ζήσω... τί νὰ γίνῃ... εἶδα κ' ἐχόρτασα τὴ χωριατιά — φθάνει. — Πίνει σαμπάνια — Γιατί νὰ κλαῖς; Νὰ φέρεσθε καθὼς πρέπει καὶ τότε δὲν θὰ κλαῖτε.

ΔΟΥΝΙΑΣΣΑ. — Πουδράρεται καὶ βλέπει στὸν καθρέφτη. — Γράψτε μου ἀπὸ τὸ Παρίσι. Ἐγὼ σᾶς ἀγαποῦσα, Γιάσας, σᾶς ἀγαποῦσα τόσο! Ἐγὼ εἶμαι εὐγενικὸ πλάσμα.

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Ἐρχονται. — Καταγίνεται κοντὰ στῆς βαλίτσες καὶ τραγουδεῖ σιγαλά.

Μπαίνουν Δουμπὸβ Ἀνδρέγεβνα, Γάγεφ, Ἀννια καὶ Σαρλόττα Ἰβάνοβνα.

ΓΑΓΕΦ. — Τί λέτε, δὲν φεύγομε; Δὲν μᾶς ἔμεινε πολὺς καιρὸς. — Κνιτάζει τὸν Γιάσας. — Ποῖς μυρίζει ρέγγες;

ΔΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Μετὰ δέκα λεπτά ἂς καθίσωμε στ' ἀμάξι... — Ρίχνει μιὰ ματιά στὸ δωμάτιο. — Χαῖρε, ἀγαπημένο μου σπίτι, γέρο παπποῦ. Θὰ περάσῃ ὁ χειμῶνας, θὰ ἔλθῃ ἡ ἀνοιξίς καὶ σὺ πιά δὲν θὰ ὑπάρχῃς, θὰ σὲ γκρεμίσουν. Πόσα ἔχουν ἰδῇ αὐτοὶ οἱ τοῖχοι! — Φιλεῖ δυνατὰ τὴν κόρη της. — Θεσαυρέ μου, ἐσὺ λάμπεις, τὰ ματάκια σου ἀστράφτουν, παίζουν, σὰν δυὸ διαμάντια. Εἰσαι εὐχαριστήμενη; Πολύ;

ΑΝΝΙΑ. — Πολύ! Ἀρχίζει νέα ζωὴ, μαμά μου!

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Τὸ θαύμασμα τῆς φύσεως!...

ΠΙΣΤΣΙΚ. — Ἄ, σταθῆτε νὰ πάρω ἀνάσα. . . ἐπαιδεύτηκα . . . Σεβαστότατοί μου . . . Νερὸ δόσετέ μου . . .

ΓΑΓΕΦ. — Γιὰ χρήματα μήπως; Δουλὸς σας ταπεινότητος μακρὰ ἀπὸ τὸ κρῖμα... — Φεύγει.

ΠΙΣΤΣΙΚ. — Πολὺν καιρὸ δὲν σᾶς ἦρθε . . . ὠραιότατη μου . . . — Στὸν Λοπάχην — Ἐδῶ εἶσαι σὺ; Χαίρω ποῦ σὲ βλέπω . . . Μέγας νοῦς . . . Πάρε . . . — Δίνει στὸν Λοπάχην χρήματα — Τετρακόσα ρούβλια . . . μένουν ἀκόμη ὀκτακόσα σαράντα . . .

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Σηκώνει τοὺς ὤμους του με ἀπορίαν — Ὀνειρεύομαι . . . Ἀπὸ ποῦ τὰ πῆρες;

ΠΙΣΤΣΙΚ. — Στάσου . . . Ζέστη . . . Ἐνα ἑκτακτότατον περιστατικόν. Ἦλθαν στὸ κτῆμα μου κάποιον Ἑγγλέζοι κ' εὐρῆκαν στὴ γῆ κάποιον ἄσπρο πηλό . . . — Στὴν Δουμπὸβ Ἀνδρέγεβνα — Καὶ σεῖς τετρακόσα . . . ὠραιότατη μου . . . θαυμασιωτάτη μου . . . — τῆς δίδει χρήματα. — Τὰ ὑπόλοιπα ἀργότερα. — Πίνει νερό. — Κάποιος νέος ἐδιηγείτο τώρα μέσα στὸ βαγόνι, πῶς κάποιος . . . μέγας φιλόσοφος συμβουλευε νὰ πηδοῦμε ἀπὸ τὴ σκεπή. «Πῆδα!» λέγει, αὐτὸ εἶνε ὅλο τὸ ζήτημα. — Μὲ θαυμασμόν. — Φαντασθῆτε! Νερὸ! . . .

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Καὶ ποιοὶ εἶνε αὐτοὶ οἱ Ἑγγλέζοι;

ΠΙΣΤΣΙΚ. — Τοὺς παρεχώρησα ἕνα κομμάτι γῆς γιὰ 24 χρόνια . . . Μὰ τώρα, με συγχωρεῖτε, δὲν ἔχω καιρὸ . . . πρέπει νὰ τρέξω μακρύτερα . . . Θὰ πάγω στοῦ Σνόικοφ . . . στοῦ Καρδαμόνοφ . . . Σ' ὅλους χρωστῶ . . . — Πίνει. — Σᾶς ἀφίνω γιὰ . . . Τὴν Πέμπτη ξανάρχομαι . . .

ΔΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Ἐμεῖς περνοῦμε ἀμέσως στὴ χώρα, κ' ἐγὼ αὔριο φεύγω γιὰ τὴν Εὐρώπη . . .

ΠΙΣΤΣΙΚ. — Πῶς; — Ταραχμένος. — Γιατί στὴ χώρα; Ἀμ' βλέπω κ' ἐγὼ τὰ ἐπιπλά . . . βαλίτσες . . . Δὲν πειράζει — Διακρυσιμένα — Δὲν πειράζει . . . Μεγάλοι νόες . . . αὐτοὶ οἱ Ἑγγλέζοι . . . Δὲν πειράζει . . . Καλὰ νᾶστε . . . Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς γίνῃ βοηθός . . . Δὲν πειράζει . . . σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ὅλα ἔχουν ἕνα τέλος . . . — Φιλεῖ τὸ χέρι τῆς Δουμπὸβ Ἀνδρέγεβνας — Καὶ ὅταν φθάσῃ σ' αὐτιά σας ἡ εἰδησις, πῶς ἦλθε καὶ τὸ δικό μου τέλος, θυμηθῆτε αὐτὸ ἐδῶ . . . τὸ ἄλογο καὶ πῆτε: «ὑπῆρξε στὸν κόσμον ἕνας τέτοιος καὶ τέτοιος . . . Συ-

ΓΑΓΕΦ. — Πράγματι, τώρα ὅλα εἶνε καλά. Προτοῦ πωληθῇ ὁ βυσσινόκηπος, ὅλοι ἡμεθα ταραχμένοι, ὑποφέραμε, ἔπειτα, ὅταν τὸ ζήτημα ἐτελείωσε ὀριστικῶς, ἀνεπιστρεπτί, ὅλοι ἡσυχάσαμε, γινήκαμε εὐθυμοὶ μάλιστα . . . Ἐγὼ εἶμαι τραπεζικὸς ὑπάλληλος, ἔγινα τώρα οἰκονομολόγος . . . τὴν κίτρινη στὴ μέση, καὶ σὺ, Λιούμπα, ὅπως καὶ νὰ εἶνε, φαίνεται χωρίς ἄλλο καλλίτερα.

ΔΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Ναί. Τὰ νεῦρα μου εἶνε καλλίτερα, αὐτὸ εἶν' ἀλήθεια. — Τῆς δίνουν τὸ καπέλο καὶ τὸ ἐπανωφόρι της. — Κοιμοῦμαι καλά. Πάρετε τὰ πράγματά μου, Γιάσας. Καίρὸς. — Στὴν Ἀννια — Κυροῦλα μου, γλήγορα θὰ ξαναἰδωθοῦμε. . . Ἐγὼ πηγαίνω στὸ Παρίσι, θὰ μείνω ἐκεῖ ὅσο βαστάξουν τὰ χρήματα ποῦ ἔστειλε ἡ γιαιγιά σου ἀπὸ τὸ Γιαροσλάβλι γιὰ ν' ἀγορασθῇ τὸ κτῆμα — ζήτω ἡ γιαιγιά! — τὰ χρήματα αὐτὰ δὲν θὰ βαστάξουν καὶ πολὺ.

ΑΝΝΙΑ. — Θὰ γυρίσῃς γλήγορα, γλήγορα, μαμά, — ἀλήθεια; Ἐγὼ θὰ ἐτοιμασθῶ νὰ δώσω ἐξετάσεις στὸ γυμνάσιο κ' ἔπειτα θὰ ἐργάζομαι νὰ σὲ βοηθῶ. Θὰ διαβάζωμε μαζί, μαμά, διάφορα βιβλία . . . Ἀλήθεια; — Φιλεῖ τὰ χέρια τῆς μαμάς της — Θὰ διαβάζωμε τὰ βράδια τοῦ φθινοπώρου, θὰ διαβάζωμε πολλὰ βιβλία, καὶ ἐμπρός μας θ' ἀνοιχθῇ νέος, θαυμάσιος κόσμος . . . — Ὀνειροπολεῖ — Ἐλα, μαμά . . .

ΔΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Θὰ ἔλθω, χρυσό μου παιδί. — Τὴν ἀγκαλιάζει.

Μπαίνει ὁ Λοπάχην. Ἡ Σαρλόττα τραγουδεῖ σιγαλά.

ΓΑΓΕΦ. — Εὐτυχισμένη ἡ Σαρλόττα! τραγουδεῖ!

ΣΑΡΛΟΤΤΑ. — Παίρνει ἕνα δέμα ποῦ μοιάζει σὰν τυλιγμένο βρέφος — Τὸ μωρουδάκι μου, νάνι, νάνι . . . — Ἀκούεται τὸ κλάμα τοῦ μωροῦ: οὐά, οὐά! . . . — Σώπαινε, πουλάκι μου, ἀγαπημένο μου ἀγόρι — οὐά! . . . οὐά! . . . Τόσο σὲ λυποῦμαι! — Ρίχνει τὸ δέμα στὴ θέσι του. — Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν βοῆτε μου θέσι. Ἐγὼ δὲ μπορῶ ἔτσι.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Θὰ σᾶς εὐρω, Σαρλόττα Ἰβάνοβνα, μὴν ἀνησυχῆτε.

ΓΑΓΕΦ. — Ὅλοι φεύγουν καὶ μᾶς ἀφίνουν, ἡ Βάρια φεύγει . . . Δὲν μᾶς χρειάζονται πιά.

ΣΑΡΛΟΤΤΑ. — Στὴ χώρα δὲν ἔχω ποῦ νὰ μείνω. Πρέπει νὰ φύγω . . . — Τραγουδεῖ — Τὸ ἴδιο κάμνει.

Μπαίνει ὁ Πίστοικ.

μεῶν-Πίστις. ὁ Θεὸς σχωρέσει τὸν...
ἐκτακτότατος καιρὸς... Μάλιστα... — Φεύγει
βαθύτατα συγκινημένος, ἀλλ' ἀμέσως ἐπιστρέ-
φει καὶ λέγει ἀπὸ τὴν θύρα — Σὰς χαιρετᾷ ἡ
Δάσσετσα! — Φεύγει.

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Τώρα μπο-
ροῦμε νὰ φύγωμε. Φεύγω μὲ δυὸ φροντίδες. Ἡ
πρώτη εἶνε ὁ ἄρρωστος Φίρς. — *Κυττάζει τ' ὥρο-*
λόγι της — Ἐχομε καιρὸ ἀκόμη πέντε λεπτά...

ΑΝΝΙΑ. — Τὸν Φίρς τὸν ἔστειλαν πιά στὸ νο-
σοκομεῖο, μαμά. Ὁ Γιάσας τὸν ἔστειλε τὸ πρωῒ.

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Ἡ δευτέρα
μου λύπη εἶνε ἡ Βάρια. Ἐσυνήθισε νὰ ση-
κόνεται πρωῒ καὶ νὰ ἐργάζεται καὶ τώρα χω-
ρὶς δουλειὰ εἶνε σὰν τὸ ψάρι στὴ στεριά. Ἀ-
δυνατίσε, ἐχλώμιασε καὶ κλαίει ἡ καὶ μένη...
— *Διακοπή*. — Σεῖς αὐτὸ τὸ ξεύρετε πολὺ
καλά, Ἐρμολαί! Ἀλεξέιτς, τὸ ὄνειρό μου ἦτα-
νε... νὰ τὴν παντρεύω μὲ σὰς καὶ ἀπὸ ὅλα
ἐφαινότανε, πῶς θὰ παντρευθῇτε... — *Μιλεῖ*
κρυφὰ στὴν Ἀννία, ἐκεῖνη κάνει νεῦμα στὴ
Σαρλόττα καὶ φεύγουν καὶ ἡ δύο — Αὐτὴ σὰς
ἀγαπᾷ, ἐσὰς σὰς ἀρέσει, δὲν ἤξερω, δὲν ἤξερω,
γιατὶ ἀποφεύγει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Δὲν ἐννοῶ!

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν καταλα-
βαίνω, σὰς ὁμολογῶ. Ξέρω κ' ἐγὼ τί νὰ πῶ;...
Ἄν ὑπάρχη ἀκόμη καιρὸς, ἐγὼ, ἄς ποῦμε, καὶ
τώρα εἶμαι πρόθυμος... Ἄς τελειώσωμε μιὰ
γιά πάντα. Χωρὶς ἐσὰς ὅμως, τὸ αἰσθάνομαι,
πρότασι δὲν κάνω.

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Λαμπρά. Δὲν
χρειάζεται καὶ πολὺς καιρὸς — μιὰ στιγμή μο-
νάχα. Ἐγὼ τήνε φωνάζω ἀμέσως.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Καλὰ ποῦ βρέθηκε καὶ σαμ-
πάνια. — *Κυττάζει τὰ ποτήρια*. — Ἀδειανά, κά-
ποιος τὰ ἤπιε. — Ὁ Γιάσας βήχει. — Αὐτὸ
λέγεται στράγγισμα...

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Μὲ ζωηρότητα
— Λαμπρά. Ἐμεῖς βγαίνομε... Γιάσσα, allez!
θὰ τήνε φωνάζω... — *Στὴ θύρα*. — Βάρια,
παράτησέ τα ὅλα κ' ἔλα ἐδῶ. Ἐλα! — Φεύγει
μὲ τὸν Γιάσσα.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — *Κυττάζει τ' ὥρολόγι του*. —
Μάλιστα. — *Διακοπή*.

Πίσω ἀπὸ τὴν θύρα πνιγμένα γέλια, ψιθυρισμοί,
τέλος μπαίνει ἡ Βάρια.

ΒΑΡΙΑ. — Ἐξακολουθεῖ πολλὴν ὥρα νὰ ξεττάζει
τὰς ἀποσκευὰς. — Περίεργο, δὲ μπορῶ νὰ τοῦρω.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Τί ψάχνετε;

ΒΑΡΙΑ. — Μόνη μου τὸ ἔβαλα καὶ δὲν θυ-
μοῦμαι. — *Διακοπή*.

ΛΟΠΑΧΗΝ. Καὶ ποῦ σκοπεύετε νὰ πᾶτε
τώρα, Βαρβάρα Μιχαήλοβνα;

ΒΑΡΙΑ. — Ποιὸς—ἐγὼ; Στοὺς Ραγούλην...
Ἐμισθώθηκα νὰ κυττάζω τὸ νοικοκυριό τους...
ἔτσι, σὰν οἰκονόμος.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Στὸ Γιάσνιεβο; Καμμιά ἐ-
βδομηνταριά βέρτσια ἀπ' ἐδῶ. *Διακοπή*. —
Κ' ἔτσι λοιπὸν ἐτελείωσε ἡ ζωὴ σ' αὐτὸ τὸ
σπίτι...

ΒΑΡΙΑ. — Ἐξετάζων τὰ πράγματα. — Μὰ
ποῦ νᾶναι... ἢ μήπως τῶβαλα μέσα στὸ σεν-
τούκι... Μάλιστα, ἡ ζωὴ σ' αὐτὸ τὸ σπίτι
ἐτελείωσε... ἄλλη πιά δὲν θὰ ὑπάρξῃ...

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ἐγὼ φεύγω ἀμέσως γιὰ τὸ
Χάρκοβο... μ' αὐτὸ τὸ τραῖνο. Ἐχω πολλὰς
δουλειὰς. Κ' ἐδῶ ἀφίνω τὸν Ἐπιχόδοφ...
τὸν ἐπῆρα στὴ δουλειά μου.

ΒΑΡΙΑ. — Τί τάχατες!

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Πέρουσι αὐτὴ τὴν ἐποχὴ εἴ-
χαμε πιά χιόνια, ἂν θυμᾶσθε, καὶ τώρα μπο-
νάτσα, ἥλιος. Μόνο ποῦ κάνει κρύο... Τρεῖς
βαθμοὺς παγωνιά θὰ εἶνε.

ΒΑΡΙΑ. — Δὲν ἐκύτταξα. — *Διακοπή*. Μὰ
καὶ τὸ θερμόμετρο εἶνε σπασμένο... — *Διακοπή*.

ΦΩΝΗ ΣΤΗ ΘΥΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΛΗ. — Ἐρ-
μολαί! Ἀλεξέιτς!

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ἀμέσως! — Φεύγει βιαστικά.

Ἡ Βάρια καθισμένη στὸ πάτωμα, ἔχει ἀκουμπι-
σμένη τὴν κεφαλὴ της σ' ἓνα κομπόδεμα μὲ φορέματα,
καὶ κλαίει σιγαλά. Ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ μπαίνει προ-
φυλακτικὰ ἡ Λιουμπόβ Ἀνδρέεβνα.

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Λοιπὸν; —
Διακοπή. — Πρέπει νὰ φεύγωμε.

ΒΑΡΙΑ. — Δὲν κλαίει πιά, ἐσφόγγισε τὰ δά-
κρυά της. — Ναί, καιρὸς, μαμάχα μου. Ἐγὼ
προφθαίνω νὰ φθάσω στοὺς Ραγούλην σή-
μερα, φθάνει μοναχὰ νὰ μὴ χάσωμε τὸ τραῖνο...

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Ἀπὸ τὴ θύρα.
— Ἀννία, ντύσου!

Μπαίνουν Ἀννία, ἔπειτα Γάγεφ, Σαρλόττα. Ἰβᾶ-
νοβνα. Ὁ Γάγεφ φορεῖ χονδρὸ ἐπανωφόρι. Μαζεύ-
ονται οἱ ὑπηρετῆς, οἱ ἀμαξάδες. Κοντὰ στὰς ἀποσκευὰς
καταγίνεται ὁ Ἐπιχόδοφ.

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Τώρα μπο-
ροῦμε νὰ φεύγωμε.

ΑΝΝΙΑ. — Χαρούμενα. — Νὰ φεύγωμε.

ΓΑΓΕΦ. — Φίλοι μου, ἀγαπητοί, ἀκριβοί μου
φίλοι! Τώρα ποῦ ἀφίνω διὰ παντὸς αὐτὸ τὸ
σπίτι, μπορῶ νὰ κρατηθῶ καὶ νὰ μὴν ἐκφράσω,
πρὸς ἀποχαιρετισμόν, τὰ αἰσθήματα ἐκεῖνα, ἀπὸ
τὰ ὁποῖα εἶνε γεμάτη ὅλη μου ἡ ὑπαρξίς;...

ΑΝΝΙΑ. — Παρακλητικῶς. — Θεε!

ΒΑΡΙΑ. — Θεε, δὲν εἶνε ἀνάγκη!

ΓΑΓΕΦ. — *Μελαγχολικά*. — Διπλὴ τὴν κί-
τρινη στὴ μέση... Δὲν μιλῶ...

Μπαίνει ὁ Τροφίμοφ, ἔπειτα ὁ Λοπάχην

ΤΡΟΦΙΜΟΦ — Αἴ, λοιπὸν, Κύριοι, καιρὸς
νὰ φεύγωμε!

ΛΟΠΑΧΗΝ — Ἐπιχόδοφ, τὸ παλτό μου!

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Ἐγὼ θὰ κα-
θίσω ἀκόμη μιὰ στιγμὴ. Σὰν νὰ μὴν ἔχω ἰδῇ
προτιήτερα, τί τοίχους ἔχει αὐτὸ τὸ σπίτι, τί
ταβάνια καὶ τώρα τὰ βλέπω μὲ μεγάλο πόνο,
μὲ τόση τρυφερὴ ἀγάπη...

ΓΑΓΕΦ. — Θυμοῦμαι, ὅταν ἤμουνα ἔξη χρο-
νῶν, τὴν ἡμέρα τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἐκαθό-
μουνα σ' αὐτὸ τὸ παράθυρο κ' ἔβλεπα τὸν
πατέρα μου ποῦ πῆγαινε στὴν ἐκκλησιά...

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. Τὰ μαζέψατε ὅλα;

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ὅλα, μοῦ φαίνεται. — Στὸν
Ἐπιχόδοφ, φορῶν τὸ ἐπανωφόρι του. — Ἐσύ,
Ἐπιχόδοφ, κύτταξε νὰ εἶνε ὅλα ἐν τάξει.

ΕΠΙΧΟΔΟΦ. — *Μιλεῖ βραχνά*. — Μένετε ἡσυ-
χος, Ἐρμολαί! Ἀλεξέιτς.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Τί ἐπαθε ἡ φωνή σου κ' εἶν' ἔτσι;

ΕΠΙΧΟΔΟΦ. — Νερὸ ἤπια τώρα, κατὶ κατάπια.

ΓΙΑΣΣΑΣ. — Μὲ περιφρόνησι. — Χωριατιά.

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Θὰ φύγωμε, κ'
ἐδῶ δὲν θὰ μείνῃ οὔτε ψυχὴ...

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ἰσα με τὴν ἄνοιξι.

ΒΑΡΙΑ. — Τραβᾷ ἀπὸ τὸ δέμα τὴν δμ-
βρέλα, σὰν νὰ ἤθελε νὰ τὴν καταφέρει. Ὁ Λο-
πάχην δείχνει πῶς ἐτρόμαξε. — Χριστὸς καὶ
Παναγία... οὔτε τὸ σκέφθηκα.

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Κύριοι, πᾶμε νὰ καθίσωμε στ'
ἀμάξια. Εἶνε καιρὸς! Γρήγορα θάρρη τὸ τραῖνο!

ΒΑΡΙΑ. — Πετράκη, νάτα τὰ γαλόσια σας,
κοντὰ στὴ βαλίτσα. — Μὲ δάκρυα. — Καὶ τί
λερωμένα ποῦ εἶνε, παληά...

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Φορεῖ τὰ γαλόσια. — Πᾶμε.

ΓΑΓΕΦ. — Πολὺ συγκινημένος φοβεῖται νὰ
κλάψῃ. — Τραῖνο... Σταθμός. Κρουαξὲ στὴ
μέση, τὴν ἄσπερη διπλὴ στὴ γωνιά...

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Πᾶμε!

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ὅλοι εἶν' ἐδῶ; Δὲν εἶνε κα-
νένας μέσα; — *Κλειδώνει τὴν πλαγιὴ θύρα*
ἀριστερά. — Ἐδῶ εἶνε πράγματα τοποθετημένα,
πρέπει νὰ κλειδώσωμε. Πᾶμε!...

ΑΝΝΙΑ. — Addio, σπίτι! Χαῖρε, προτιήτε-
ρινὴ ζωὴ!

ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Χαῖρε, νέα ζωὴ!... — Φεύ-
γει μὲ τὴν Ἀννίαν.

ΛΟΠΑΧΗΝ. — Ὡστε, καλὴ ἄνοιξι. Βγαί-
νετε, κύριοι. Καλὴν ἀντάμωσι!...

Ἡ Λιουμπόβ Ἀνδρέεβνα καὶ ὁ Γάγεφ μένουσιν καὶ
οἱ δύο. Σὰν νὰ τὸ ἐπερίμεναν αὐτό, ρίχνονται ὁ ἕνας
στὸν λαιμὸν τοῦ ἄλλου καὶ κλαίουσιν σιγανά, φοβοῦνται
νὰ μὴν τοὺς ἀκούσουν.

ΓΑΓΕΦ. — Ἀδελφὴ μου, ἀδελφὴ μου...

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Ἀγαπημένε
μου, ὦραίε μου κῆπε!... Ζωὴ μου, νεότης
μου, εὐτυχία μου, χαῖρε!... Χαῖρε!...

Ἡ ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΝΝΙΑΣ. — *Εὐθυμα προσ-*
καλεῖ — Μαμά!...

Ἡ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — *Εὐθυμα, ἐν-*
θουσιαστικά. — Αοῦ!...

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Γιὰ τελευ-
ταία φορὰ νὰ ρίξω μιὰ μαζιὰ στοὺς τοίχους,
στὰ παράθυρα... Μέσα σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο
τῆς ἄρσε νὰ περπατῇ τῆς μακαρίτισσας τῆς
μητέρας.

ΓΑΓΕΦ. — Ἀδελφὴ μου, ἀδελφὴ μου!...

Ἡ ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΝΝΙΑΣ. — Μαμά!...

Ἡ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΤΡΟΦΙΜΟΦ. — Αοῦ!

ΛΙΟΥΜΠΟΒ ΑΝΔΡΕΓΕΒΝΑ. — Ἐρχόμαστε!

Ἡ σκηνὴ μένει ἀδειανή. Ἀκούεται ποῦ κλειδώνουν
ὅλες τῆς πόρτες, ἔπειτα ὁ κρότος τῶν ἀμαξῶν ποῦ
φεύγουν. Γίνεται ἡσυχία. Μέσα στὴν ἡσυχίαν ἀκούεται
βουβὸς κτύπος τσεκουριοῦ σὲ δένδρο, ποῦ ἀντηχεῖ
μονότονα καὶ θλιβερά.

Ἀπὸ τὴ θύρα πρὸς τὰ δεξιὰ παρουσιάζεται ὁ Φίρς.
Εἶνε ντυμένος ὅπως πάντοτε μὲ σακκάκι καὶ ἄσπρο
γελέκο καὶ μὲ παντόφλες. Εἶνε ἄρρωστος.

ΦΙΡΣ. — Πλησιάζει στὴν θύρα καὶ πᾶνει
τὸ πόμολο — Κλειστά. Ἐφυγαν... — Κάθε-
ται στὸν καναπέ. — Ἐμένα μ' ἐξεχάσανε...
Δὲν πειράζει... Θὰ καθίσω ἐδῶ... Καὶ νὰ
ᾄδῃς, ποῦ ὁ Λεωνίδας Ἀνδρέιτς δὲν θὰ φό-
ρεσε τὴ γούνα του, μὲ τὸ παλτό ἔφυγε... —
Στενοχωρημένος, ἀναστενάζει. — Δὲν ἤμουνα
γὰ νὰ κυττάζω... ποῦν τὰ νειάτα! — *Μονο-*
μονοῖζει καὶ ἀκατάληπτον. — Πέρασε ἡ ζωὴ
σὰν νὰ μὴν ἔζησα. — *Πλαγιάζει*. — Ἄς γύρω
... Δὲν ἔχεις πιά δυνάμεις, τίποτε δὲν ἀπό-
μεινε, τίποτε... Αἴχ, ἐσύ, ἀχαῖρευτε!... —
Κεῖνται ἀκίνητος.

Ἀκούεται ἀπὸ μακριὰ ἤχος, σὰν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ,
ἤχος σπασμένης χορδῆς ποῦ σβέννεται θλιβερός. Γί-
νεται ἡσυχία ἀκούεται μοναχὰ μακριὰ στὸν κῆπο
ὁ κτύπος τοῦ τσεκουριοῦ σὲ δένδρο.

ΤΕΛΟΣ

[Ἐκ τοῦ ρωσικοῦ] ΑΓΑΘ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»,

Ο κ. Παῦλος Νιρβάνας κατὰ τὴν πρώτην ἡμερὴν διέλεξε τῆς προπαραελθούσης Κυριακῆς εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων» ἐδιέβασε τὴν *Γλωσσικὴν Αὐτοβιογραφίαν* του, ἓνα ἀληθινὸν καλλιτέχνημα. Μία ἀπὸ τὰς σπανίας περιστάσεις ὅπου τὸ αἰώνιον θέμα, ἀντὶ τῆς δυσχεροῦς, ἔτερε, διεσκέδασε καὶ κατέκτησε ὅλον τὸ ἀκροατήριον.

Ὁ Νιρβάνας, ὑπὸ τὴν διπλὴν του ὑπόστασιν, — ἐφοροῦσε κατὰ τὴν ὁμιλίαν του τὴν στολὴν ἱατροῦ τοῦ Β. Ν. — δειλὸς κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς, τόσον ὥστε νὰ ἔχη διαθέσεις νὰ ξεφύγῃ τὸ μαρτύριον τοῦ βήματος, ἀνεδείχθη ἀριστος ὁμιλητής. Εὐτυχῶς δὲν εἶχε ἀντιληφθῇ ὅτι τὸ ποτήρι μὲ τὸ νερὸ ποῦ ἦτον τοποθετημένον δίπλα του, εἶχε χυθῇ ἐξ ἀπροσεξίας καὶ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκροατῶν, τὴν στιγμὴν ποῦ ἀνέβαινε τὸ βῆμα ἦτον 76, ὅπου τὰ δύο ψηφία προστιθέμενα κάμνουν 13. Αὐτὰ θὰ ἦσαν ἀρκετὰ νὰ ματαιώσουν τὴν μοναδικὴν διάλεξιν τοῦ ἀγαπητοῦ συναδέλφου.

Καὶ ὁ Νιρβάνας, ὁ ἥρεμος ἐνθουσιαστής, ὁ λεπτὸς αἰσθητικὸς, τοῦ ὁποῦ ἡ παρουσία εἰς κάθε φιλολογικὴν συνάθροισιν εἶναι ἀνάγκη ἐπιβαλλομένη, ἔκτισε ἐκείνην τὴν ἐσπέραν ἓνα ὥραϊον ἱερόν, ὅπου ἔστησε δύο εἰδωλά: τὸ ἓνα διὰ νὰ τὸ λατρεύωμεν καὶ νὰ τὸ ἀγαπῶμεν, τὸ ἄλλο διὰ νὰ δυναμώνῃ τὴν πρὸς τὸ πρῶτον ἀγάπην μας. Εἰς τὰ εἰδωλά του αὐτά, ἀληθινὸς καλλιτέχνης, ἔδωκε τὸ χρῶμα καὶ τὴν πλαστικότητα τοῦ λόγου ποῦ δὲν συζητεῖ καὶ δὲν ἀποδεικνύει, ἀλλὰ ζῇ καὶ αἰσθάνεται ἀληθινά.

Διηγῆθη λοιπὸν τὴν παιδικὴν του ζωὴν, ἀπὸ τότε ποῦ «ἄρχισε νὰ πρωτολέῃ τὰ λόγια ποῦ λένε σήμερον καὶ οἱ κοῦκλες ὅταν τοὺς ζουλοῦνε τὸ στομάχι τοὺς καὶ ποῦ δὲν ἤξερε πῶς τὸ πρῶγμα αὐτὸ λέγεται: γλῶσσα». Ἐφθασε ἔπειτα εἰς τὴν ἐποχὴν ὅπου ὁ πατέρας του «τὸν πῆρε μιὰ μέρα στὰ γόνατά του καὶ τοῦ εἶπε πῶς εἶναι καιρὸς ν' ἀρχίσῃ νὰ μαθαίνῃ γράμματα», διότι: «ἄνθρωπος ἀγράμματος ξύλον ἀπελέκητον. Ἀπὸ τὴν παροιμίαν αὐτὴν δὲν ἐκτάλαβε τίποτε. Τὸ μόνον ποῦ ἔκανε ἦτον νὰ προσέχῃ ἀπὸ τότε στὰ ξύλα, ποῖα εἶναι πελε-

κημένα καὶ ποῖα ἀπελέκητα. Ἐπειδὴ τὰ γράμματα τὸν τρώμαζαν λιγάκι, τοῦ φαινότανε πῶς τ' ἀπελέκητα ξύλα ἦταν πιὸ ὁμορφα ἀπ' τὰ πελεκημένα. Μὰ δὲν τολμοῦσε νὰ τὸ πῇ». Καὶ ἔξακολουθεῖ μὲ χάριν καὶ εὐφυΐαν τὴν ἀφήγησιν ἕως ὅτου ἔφθασε εἰς τὴν ἡλικίαν ποῦ ἔγραψε τὸ πρῶτον πρὸς τοὺς «ἀγαπητοὺς του γεννήτορας» γράμμα κατ' ὑπαγόρευσιν τοῦ «δασκαλάκη» του κατὰ τὴν πρώτην τοῦ «ἐνιαυτοῦ», ὁπότε καὶ συνέλαβε τὸ ὄνειρον νὰ μάθῃ νὰ γράφῃ σὰν τὸν δάσκαλό του. Ἀπὸ μαθητῆς τῆς πρώτης τοῦ γυμνασίου ἔγινε «λόγιος νέος» καὶ ἡ γλῶσσα ἄρχισε νὰ ὑψώνεται μπροστὰ του σὰν «εἰδωλό». Τὸ πρῶγμα ἔπαιρνε δρόμον. Ἡ φήμῃ του ὡς «λόγιου νέου» εἶχε ἀπλωθῇ. Περπατοῦσε περήφανος στὸν δρόμον. Τὸν κύτταζαν μὲ σεβασμό. Ἦτον ὁ νέος ποῦ «κατεῖχε τὴν γλῶσσαν».

Ἐδῶ προτιμῶ ν' ἀφήσω τὸν Νιρβάναν νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὸ πρῶτον πρόσωπον:

«Ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα ἔχει τὰ κακά της. Ἡ ψυχὴ μου, μὲ ὅλο αὐτὸ τὸ φορτίον τῶν ἑλληνικῶν, ἄρχισε νὰ χτυπᾷ. Τὰ κορίτσια ποῦ περπατοῦσαν στὴν ἀκρογιαλιά μὲ τὰ κοντὰ φορέματα καὶ τῆς μακρὺς πλεξίδες, μ' ἔκαναν νὰ ξεχάσω τὴ σοφίαν μου· λόγια γλυκὰ ἀνέβαιναν στὰ χεῖρά μου, κάποιες λέξεις ποῦ δὲν θὰ ταίριαζαν στὰ σπουδαῖα ἔργα ποῦ ἔγραφα ὅλη τὴ νύχτα. Γύριζα νὰ κυττάξω τὰ κορίτσια, μὰ ἐκεῖνα ἀντὶ νὰ μοῦ χαμογελάσουν μὲ κύτταζαν — ἔτσι μοῦ φαινότανε — μὲ σεβασμό. Ἦμουν ὁ νέος ποῦ «κατεῖχε τὴν γλῶσσαν». Τί μαρτύριο, νὰ εἶναι κανένας μεγάλος ἄνθρωπος! Γύρισα στὸ σπῖτι μελαγχολικός».

«Δὲν μποροῦσα νὰ ὑποφέρω πιά τὴν ἰδέαν, πῶς τὰ ὥραϊα κορίτσια ποῦ περπατοῦσαν στὴν ἀκρογιαλιά, εἶχαν ὄφθαλμοὺς, ὄμματα καὶ ὦτα. Χωρὶς νὰ θέλω, συλλογιζόμουν, πῶς τὰ ὥραϊα κορίτσια ἔκρυβαν κάτω ἀπὸ τὰ μαβιά φορέματα τοῦ σχολείου ὁμοπλάτας καὶ μ' ἔπιανε μελαγχολία. Καὶ δὲν ἔφθανεν αὐτό. Τὰ ὥραϊα κορίτσια φοροῦσαν ἐσθῆτας, ἀλλὰ εἶχαν τὴν κόμην ἀναδεμένην εἰς κοσύμβους, ἀλλὰ κύπτοντα ἔδρεπον δράκας ἀνθέων, τὰ ὡσφραίνοντο καὶ ἐκάμνον τοὺς ὀφθαλμούς. Ὅλα μαζί, τὰ ὥραϊα κορίτσια, εἶχαν τὴν ψυχὴν ἑμπλεωὴν ἔρωτος καὶ ὠνειρεύοντο τὸν νεανίαν ὅστις θὰ ἔφερε πρὸς αὐτὰς τὸν διάπυρον ἔρωτα τῆς τετραμέ-

νης καρδίας του. Κ' ἐγὼ αὖριο τὸ βράδυ, στὴ μυστικὴ αὐτὴ ὥρα, «ἑμπλεὸς ἔρωτος» θὰ ἐπλησίαζα τὴν «ἀποπλανηθεῖσαν ἐπὶ τῶν βράχων νεάνιδα» καὶ θὰ τῆς ἔλεγα: «Δεσποινὶς (ἡ δεσποσύνη) τὰ ἀγνὰ ὑμῶν βλέμματα, ὡς πύρινα βέλη, ἔτρωσαν βαθέως τὴν καθημαγμένην καρδίαν μου. Ὅταν ἀτενίζω μακρόθεν τὴν κυανὴν ὑμῶν ἐσθῆτα, ἡ ψυχὴ μου σκιρτᾷ. Τὰ ὄμματα ὑμῶν εἰσὶ εἰπέρ ποτε γοητευτικά. Ἐκαστὴ θοῖξ τοῦ κοσύμβου ὑμῶν πλέκεται ὡς χρυσοῦν ἀμφίβληστον περὶ τὴν αἰμάσσουσαν καρδίαν μου. Ἄφετε, ὦ! ἄφετε, ἐπὶ τῶν λευκῶν, μαργαριτωδῶν ὁδόντων, νὰ ἐπανθίσῃ δι' ἐμὲ τὸ μεδίωμα τοῦ ἔρωτος...» Φτώχᾳ κορίτσια!

«Ἀνοίξα μὲ μανία τὴ βιβλιοθήκην μου καὶ ἄρπαξα τόμους καὶ τόμους. Ἡ φωτιὰ ἐφούντωνε. Ἡ βιβλιοθήκην μου ἄρχισε ν' ἀναπνέη. Ἐνας παλῆς Ὀμηρος, ἓνας Σοφοκλῆς, ἓνας Πίνδαρος, στριμωγμένοι ὡς τώρα μέσα σ' ἓνα σωρὸ ἔπη, τραγωδίας καὶ λυρικά ἅπαντα τῶν ἀπογόνων τοὺς, μοῦ φάνηκαν πῶς ἀνάσαναν μέσα στὸν καθαρὸν ἄερα. Ἐγυραν καὶ ἀκούμπησαν φιλικὰ ἀπάνω σ' ἓνα Σολωμό, σ' ἓνα Βαλαωρίτη».

Κ' ἔξακολουθεῖ εἰς τὸν ἴδιον τόνον τῆς σκληρᾶς εἰρωνείας, τὸν παραλληλισμὸν τῶν δύο γλωσσῶν, προκαλὼν διαρκῶς τὸ χαμόγελο καὶ χειροκροτηθεὶς εἰς τὸ τέλος ζωηρῶς.

Μετὰ τὸν κ. Νιρβάναν ὁ κ. Μαρίνος Σιγοῦρος, ἀπήγγειλε τρία ποιήματά του. Δημοσιεύομεν τὰς πρώτας καὶ τὰς τελευταίας στροφὰς ἑνὸς αὐτῶν «Μιλεῖ ἓνας ποιητής», εἰς τὰς ὁποίας ἀπεικονίζεται ἡ παλλομένη ἐμπρὸς εἰς τὸ ὄνειρον τῆς τέχνης ψυχὴ τοῦ νεαροῦ ποιητοῦ:

*Κρατῶ τῆς Ρίμης τὸ παγκόσμιον σπαθὶ
καὶ τοῦ Ρυθμοῦ τὸ αἰώνιον δοξάρι,
οὐδ' ἄφθαστον κύκλον ἐλεύθερον ἢ ψυχὴν
καὶ ποθεῖ, καὶ ζητεῖ νὰ πάρῃ.*

*Τοῦ Ἀγνώστου εἰμὶ ἐγὼ ὁ κυνηγὸς
στὸ ξανθὸ φῶς τὸ μακρινὸ πετάω,
εἰμὶ μικρὸν Θεὸν δημιουργὸς
καὶ νὰ πλάσω καὶ ἐγὼ ζητῶ.*

*Μὲς τὸν καθάριον κάταστρο οὐρανὸν
μιὰ λάμψη ἀστεριῶν ζητῶ νὰ φτάσω
καὶ στῆς Ἀλήθειας τὸ μεγάλον ὠκεανὸν
κάποιον κογχύλι δρόμον νὰ πιάσω.*

*Εἰμαι τοῦ Ἀγνώστου ἐγὼ ὁ κυνηγὸς
καὶ ἄγνώριστος διαβαίνω ἐδῶ στὴ γῆ...
Τὸ ἔρω. Εἰμαι ἀδύνατος μικρὸς
καὶ ζῶ παρήμερον καὶ ἀσάλευτη ζωὴ.*

*Πηγαίνω σ' ἓνα δρόμον μακρινόν,
εἰς τὸν αἰώνιον τῆς Ἀλήθειας δρόμον,
διαβάτης πρόσκαιρος δὲν εἰμὶ ἐγὼ
καὶ τοῦ θανάτου ἀνηφῶ τὸ νόμον.*

Ὁ κ. Σιγοῦρος ἐδέχθη θερμὰ τὰ συγχαρητήρια ὅλων.

KIMΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

«ΖΩΗ ΚΙ ΑΓΑΠΗ ΣΤΗ ΜΟΝΑΣΙΑ — ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΝΟΣ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΥ ΡΟΜΠΙΝΣΩΝΑ»
τὸ νέον βιβλίον τοῦ κ. ΨΥΧΑΡΗ.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ παρελθόν. Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνθυμηθῶ, ὅτι ὁ κ. Ψυχάρης ἔφερε κάτι ποῦ ὁμοιάζει μ' ἐπανάστασιν καὶ μ' ἀναγέννησιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, μὲ τὸ «Ταξίδι» του. Εἶνε ἀκόμη ἀνάγκη νὰ ἐνθυμηθῶ, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρηξικέλευθον αὐτὸ βιβλίον, ὁ κ. Ψυχάρης ἔγραψε μερικὰ ὥραϊα διηγήματα, καὶ προπάντων τὴν «Ζούλιαν», ἡ ὁποία τότε ποῦ τὴν ἐδιέβασα, — εἶνε πολλὰ χρόνια, — μοῦ ἐφάνη ἀριστουργηματικὴ ψυχολογίας. Καὶ εἰς ὅλον τὸ διάστημα ποῦ θάσχομαι μὲ τὸ νέον τοῦ βιβλίου, διαρκῶς, ἀκαταπαύστως, πρέπει νὰ ἔχω ὑπ' ὄψιν μου ὅτι συγγραφεὺς του εἶνε ἀπὸ τὸν ἴδιον ὁ κ. Ψυχάρης, ἄνθρωπος δηλαδὴ μὲ μεγάλα ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ μας καὶ τῆς ἀγάπης μας δικαιώματα. Ἀκριβῶς διὰ τὸ νέον βιβλίον τοῦ κ. Ψυχάρη, πρέπει νὰ ὁμιλήσω μὲ ἀγάπην καὶ μὲ σεβασμόν. Νὰ ἡξεύρατε ὅμως τί δύσκολον ποῦ εἶνε! Φαντασθῆτε ἓνα ὀγκῶδες βιβλίον ἀπὸ 330 πυκνοτυπωμένας σελίδας, ποῦ ἂν δὲν ἦτο τοῦ Ψυχάρη, θὰ τὸ ἐπετοῦσα μὲ ἀγανάκτησιν ἢ μὲ ἱλαρότητα, μόλις θὰ ἐδιέβαζα τὰς πρώτας δέκα ἢ τὸ πολὺ τὰς εἴκοσι. Φαντασθῆτε ἓνα παραμῦθον, ποῦ εἰμπορεῖ νὰ εἶνε καὶ εὐμορφον καὶ διασκεδαστικόν, ἀλλὰ ποῦ πρέπει, διὰ νὰ τὸ παρακολουθήσετε, νὰ χωθῆτε ὡς τὸ λαμὸ μέσα εἰς τὴν πλέον φανταστικὴν ψυχολογίαν ποῦ ἐγράφη ποτὲ μὲ ἀξιώσεις ἀληθείας, καὶ νὰ πελαγώσετε μέσα εἰς τὰς πλέον ἀπεραντολόγους, γεωμετρικὰς καὶ ἀνιαρὰς περιγραφὰς τοπίων, ποῦ ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξουν εἰς μυθιστόρημα! Καὶ ὅλ' αὐτά, εἰς μίαν γλῶσσαν, — ὡ θεέ μου, τί γλῶσσα! — ποῦ εἶτε ψυχαραστῆς εἶσθε, εἶτε

δημοτικιστής, είτε αρχαϊστής, είτε συμβιβαστικός και μισόγλωσσος, πρέπει να την μεταφράζετε με πολλήν κόπον εις την ρωμαϊκήν γλῶσσαν, διὰ νὰ βγάξετε νόημα ἢ καὶ νὰ μὴ βγάξετε διόλου! . .

Ἄ, πρέπει νὰ ὁμολογήσετε ὅτι ἡ θέσις μου εἶνε ἀπὸ τὰς δυσχερεστέρας, καὶ ὡς χριστιανοὶ νὰ μὲ λυπηθῇτε! Νὰ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ὁμιλήσω διὰ τέτοια θανατώσια πράγματα, καὶ νὰ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κάμω μέχρι τέλους σοβαρά, χωρὶς νὰ χάσω οὔτε μίαν στιγμήν τὴν ἡρεμίαν μου καὶ τὴν ἀπάθειάν μου, —χωρὶς νὰ γελάσω, χωρὶς νὰ φωνάξω, χωρὶς νὰ θυμώσω, χωρὶς «νὰ πηδήξω ὡς τὸ ταβάνι» ὅπως τὸ ἔκαμεν ὁ κ. Ψυχάρης, —ἀλλὰ διὰ τὸν ἀντίθετον λόγον, —κάποτε ποῦ ἐδιάβαζε διηγήματα τοῦ Καρκαβίτσα.

Θὰ προσπαθῇσω.

Ὁ «καινούριος Ρομπινσῶνας» εἶνε πολὺ διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν Ρομπισῶνα Κροῦσον τοῦ Δανιὴλ de Foe. Τὸ παλαιὸν καὶ πασίγνωστον αὐτὸ μυθιστόρημα, κατὰ τὸν κ. Ψυχάρην, εἶνε ἀριστούργημα, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι . . . δὲν εἶνε. Διότι ἡ ψυχολογία του, δὲν φαίνεται ἡ ἀληθινὴ ψυχολογία τῆς μοναξιάς. Ὁ Κροῦσος ἀπομονοῦται ἀπὸ τὸν κόσμον δεκαοκτὼ χρόνια καὶ μένει ἄνθρωπος. Ὁ Γιάννης Πετρογιάννης ὅμως — ὁ ἥρωας τοῦ κ. Ψυχάρη, —ἀπομονοῦται καὶ γίνεται κτῆνος. Αὐτὸ εἶνε, κατὰ τὸν συγγραφέα, τὸ ἀληθινὸν ἀποτέλεσμα τῆς μοναξιάς. Πρῶτον ἡ βουβαμάρα, ἔπειτα ἡ ἀποκτῆνωσις. Ὁ κ. Ψυχάρης λοιπὸν ἐξετάζει εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ πῶς καὶ τί γίνεται τὸ «κοινωνικὸν ἄτομον» ὅταν τὸ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ρίχνῃ, «σπαρταριστὸν ἀκόμη» εἰς τελείαν μοναξίαν.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ «Ρομπινσῶνας» τοῦ κ. Ψυχάρη ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτὴν εἶνε ἀληθινώτερος ἀπὸ τὸν παλαιόν. Ὁ de Foe, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ δείξῃ τί εἴμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ ἕνας ἄνθρωπος μόνος ἢ σχεδὸν μόνος μετὰ τὰς δυνάμεις του, ἔγραψε βιβλίον μᾶλλον παιδαγωγικόν, κατὰ τὴν καθιερωμένην τουλάχιστον ἔννοιαν τοῦ ὅρου. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ψυχάρη εἶνε παιδαγωγικὸν ὑπὸ ἔννοιαν ὑψηλοτέραν. Διότι προσπαθεῖ νὰ μᾶς δείξῃ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἄτομον γυμνόν, χωριστόν, δὲν ὑπάρχει ὅτι ὁ ἐγωϊσμός εἶνε λέξις κενή, διότι «τὸ ἐγὼ δίχως τὸ ἐσὶν νόημα δὲν ἔχει» ὅτι ὁρος καὶ πρώτη ἀρχὴ τοῦ ἐγωϊσμοῦ ὁ «ἕτερισμός» ὅτι τὸ κοινωνικὸν ἔνστικτον, «ὁ νόμος τοῦ συντροφιασμοῦ» εἶνε τὸσον μεγάλος, ὥστε

τὸ ἄτομον μόνον τοῦ ἐκμηδενίζεται, τίποτε ἀνθρώπινον δὲν τοῦ ἀπομένει, καὶ φρονεῖται ἀβούρητον ἀπὸ τὴν πλάσιν, ἀντὶ νὰ τὴν ζωντανεύῃ, ὅπως τὴν ζωντανεύει ὅταν δὲν εἶνε μόνον τοῦ μετὰ ἄλλους λόγους ὅτι «τὸ ἄτομο δὲ βαστάει παρὰ συνατομικά, κ' ἡ μόνη μας κοσμοσύστροφα εἶνε ἡ Ἀγάπη».

Μετὰ τὰς τελευταίας προόδους τῆς Ἐπιστήμης, ἡ ἀλήθεια τὴν ὁποίαν ἐξιχνιάζει τὸ ἔργον τοῦ κ. Ψυχάρη, κατήντησε κοινοτοπία. Καὶ ἂν ὁ συγγραφεὺς ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ διαβάσῃ ἀπὸ τὴν Κοινωνιολογίαν τὴν θεωρίαν τοῦ κοινωνικοῦ ἔνστικτου, προπάντων ὅπως διατυπώνεται εἰς τὴν «Εἰσαγωγὴν» τοῦ Σπένσερ, αὐτὰ τὰ πράγματα θὰ τὰ εἶχε κάπως θετικώτερα εἰς τὸ κεφάλαιόν του, καὶ ἴσως ἀκόμη δὲν θὰ μᾶς τὰ ἀνέπτυσσε τὸσον ἐκτενῶς εἰς τὸν «Υστερολόγον» του, καὶ μὲ τόσην φιλαρέσκειαν, ὡς πράγματα νέα καὶ πρωτόγνωστα. Ἀδιάφορον. Ἡ βάσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστήριξε τὴν ψυχολογίαν τῆς μοναξιάς, εἶνε ἀληθινή, σχεδὸν ἐπιστημονικὴ.

Καὶ ὅμως, καθὼς εἶπα εἰς τὴν ἀρχήν, ἡ ψυχολογία αὐτὴ δὲν κάμνει εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἀληθινῆς. Φαίνεται αὐθαίρετος, φανταστικὴ ὁ κ. Ψυχάρης, παρακολουθῶν τὸν ἥρωά του εἰς τὰ διάφορα στάδια καὶ τὰ περιστατικὰ τῆς ἀπομονώσεως, φαντάζεται, συμπεραίνει, ἐπάγεται, ἐπινοεῖ. Δὲν περιγράφει, ὅτι εἶδε, ὅτι γνωρίζει, ὅτι ἠσθάνθη ὁ ἴδιος· ἀλλ' ὅτι θὰ ἔπρεπε λογικῶς κ' ἐπιστημονικῶς νὰ αἰσθάνεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἥρωός του. Τὸ ἴδιον βέβαια θὰ ἔκαμεν οἷόςδηποτε συγγραφεὺς, ἱκανὸς νὰ γράψῃ κ' ἐν ἀριστούργημα μετὰ τὸ αὐτὸ θέμα. Ἀλλ' ὁ κ. Ψυχάρης, φαίνεται, δὲν ἔχει τόσην ἱκανότητα. Τοῦ λείπει ἡ δύναμις τοῦ καλλιτέχνου, ἐκείνη ἴσα-ἴσα ποῦ ἔχει ὁ Foe, νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ κινήματα τὰ ὑποθετικά, ὡς ἀληθινά. Παντοῦ μᾶς μένει μία ἀμφιβολία. Βλέπομεν ὅλον τὴν προσπαθειαν, τὴν ἐπαγωγὴν, σκεπτόμεθα, συζητοῦμεν χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν, δυσπιστοῦμεν, ἐξαφνίζομεθα, ἡ φυσικότης τῆς ἐντυπώσεως καταστρέφεται. Καὶ ὁ ἀληθινὸς ψυχολόγος τῆς «Ζούλιας» ἔδω μᾶς φαίνεται ψεύτικος. Ἀδιάφορον ἂν εἴμπορῃ νὰ ποδείξῃ διὰ συλλογισμῶν ἀληθινώτερος. Τὸ καλλιτέχνημα δὲν εἶνε συλλογισμός, ἀλλ' ἐνόρασις ἡ ἀλήθειά του πρέπει νὰ προσπύπῃ εἰς τὴν ἀντίληψιν ἀμέσως, ὡς εὐμορφία. Διαφορετικὰ τὸ μυθιστόρημα καταντᾷ συνέχεια τοῦ «Υστερολόγου»: ἀπόλαυσιν καλλι-

τεχνικὴν δὲν μᾶς δίδει. Ἡ «Ζωὴ καὶ Ἀγάπη» στὴ μοναξίᾳ» πιθανὸν νὰ εἶνε βιβλίον ὑπὸ πολλὰς ἐπὶ οὐσίας ἐνδιαφέρον καὶ ἀξιοσπουδάστον, ἀλλ' ὥραϊον βιβλίον δὲν εἶνε. Κάθε ἄλλο!

Ὅμως ὁ μῦθος εἶνε μ' ἀρκετὴν εὐφυίαν ἐπινοημένος. Ὁ Γιάννης Πετρογιάννης εἶνε ναύτης Ἀξιότης, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ ἐλάττωμα νὰ μεθοκοπᾷ, καὶ ὁ πλοίαρχός του, διὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ, τὸν ἔβγαλεν εἰς τὸ ἐρημονῆσι τῆς Σάντα-Κλάρας καὶ τὸν ἐγκατέλειπε ὁλομόναχον. Ἐνα ναυάγιον τοῦ ἔστειλε τὴν συντροφίαν τῆς ὥραίας Μυριέλλας, μετὰ τὴν ὁποίαν πλέκεται τὸ εἰδύλλιον, ἡ ἀγάπη εἰς τὴν μονοξιάν, κ' ἐν ἄλλο ναυάγιον τοῦ ἔστειλεν ἀκόμη ἕνα σύντροφον, ἕνα ναύτην, —ὁ ὁποῖος δὲν ἐχρειάζετο πλέον, διότι ἐπιτέλους ἐπέρασε κ' ἕνα καρᾶν καὶ τοὺς ἐπῆρε καὶ τοὺς τρεῖς. Ἐκτὸς τῆς ἀμφιβόλου ψυχολογίας, ἂν δὲν ἦσαν αἱ φλύαροι ἐκεῖναι περιγραφαί, —ἀπὸ τὰς ὁποίας καμμία, καὶ διὰ τὸ ὕψος καὶ διὰ τὴν γλῶσσαν, δὲν κατορθώνει νὰ μᾶς δώσῃ μίαν εἰκόνα ὁφθαλμοφανῆ, καθαρὰν, —ὁ ἀναγνώστης θὰ ἤμποροῦσε νὰ διασκεδάσῃ τουλάχιστον μετὰ τὸν μῦθον.

Ἡ δὲ γλῶσσα; Μὰ τὴν ἀλήθειαν, καταντᾷ νὰ ἔχουν δίκην ὅσοι λέγουσιν ὅτι ὁ Ψυχάρης γράφει γλῶσσαν «ιδίᾳς ἐφευρέσεως», καὶ ὁ κ. Βλάχος, ὁ ὁποῖος ἐδήλωσε ὅτι «δὲν εὐκαιρεῖ νὰ τὴν μάθῃ». Χρειάζεται κόπος καὶ καιρὸς. Διότι ὁρισμένως δὲν εἶνε ἡ ἑλληνικὴ εἶνε τὸ παραδοξότερον τῶν πάτρων — ἡ charabia διὰ νὰ μὲ καταλάβῃ καλλίτερα ὁ κ. Ψυχάρης, —ποῦ θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐπινοήσῃ ὁ ἀστείότερος παρωδὸς τῆς μαλλιαρῆς γλώσσας. Ἀφίνω κατὰ μέρος τοὺς νέους ὅρους, τοὺς ὁποίους πλάττει ὁλοὺν ὁ κ. Ψυχάρης διὰ νὰ νάντι-καταστήσῃ τοὺς παλαιούς· —ἀφίνω τοὺς μεταπλάσμιους καὶ τοὺς κατ' ἀναλογίαν σχηματισμένους τύπους, τοὺς ἀνυπάρχοντας· —ἀντιπαρέρχομαι ὅλα τὰ νοιανή, δειτροφορεμένες, πρόβαλλε, σταναχώρια, βέβιο, σιγασιά, κάλυβα, ἡσυχάδα, ἔκρυβε, ἱερέους, δρομοσιά, ζωσιά, σιγανόσαχλα, συνέπαρμα, ξαποζουμῶνουμε καὶ τὰναρίθμητα ἄλλα καὶ τὰφάνταστα. Τὸ ζήτημα εἶνε ὅτι καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ποῦ μεταχειρίζεται τὰς συνήθεις λέξεις καὶ τοὺς συνήθεις τύπους, ἡ γλῶσσα τοῦ κ. Ψυχάρη, διὰ νὰ ἐννοηθῇ, πρέπει νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν μας. Εἴμπορεῖ νὰ εἶνε τρίαρκετὴ γλῶσσα, καθὼς τὴν λέγει ὁ ἴδιος· ἀλλ' εἶνε καὶ ἄφυχη δὲν ἔχει τὸ πνεῦμα τὸ ἑλληνικόν· φαίνεται γραμμὴν ἀπὸ ξένον, ποῦ ἔχει πολλὰ βιβλία, πολλὴν τόλμην,

μεγάλην αὐθαιρεσίαν, ἀλλὰ ὀλίγον, ὀλίγιστον αἰσθημα, καὶ — ἀνεξήγητον! — πολὺ ὀλιγώτερον ἀφ' ὅσον φαίνεται εἰς παλαιότερα βιβλία του.

Εἰς τὰς δύο σελίδας ποῦ μοῦ παραχωροῦν τὰ «Παναθήναια», δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ αναφέρω πολλὰ παραδείγματα. Ἀλλὰ διὰ νὰ δείξουν πόσον χαμένος εἶνε ὁ κόπος τοῦ κ. Ψυχάρη, ἀρκοῦν μόνον τὰ ἑξῆς: Μᾶς περιγράφει εἰς τὸν «Υστερολόγον» συγκινητικώτατα τὰ βάσανά του ὡς νὰ εὔρη πῶς νὰ παραστήσῃ κάπου τὸ σύρσιμο τοῦ Πετρογιάννη, ὁ ὁποῖος ναὶ μὲν ἐσύρετο σὰν τὸ φεῖδι — ἀλλὰ δὲν ἤθελε καὶ νὰ τὸν παραβάλλῃ ρητῶς μετὰ φεῖδι, διότι ἐκεῖ δὲν ἐταίριάζε . . Καὶ φαντάζεσθε πῶς κατήντησε νὰ τὸ πῇ ἀποσκεπαστά; «ἄρχισε νὰ σέρνεται φειδοτροπῆς!» Καὶ ὅμως, ἂν ἤξευρε τὴν γλῶσσαν μας, θὰ εὗρισκε ἀμέσως τὴν λέξιν, ποῦ εἰς τέτοιαν περίστασιν θὰ μετεχειρίζετο ὁ λαός: φειδοσέρνουμαι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, οὔτε νέαν λέξιν θὰ ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ πλάσῃ, καὶ τὸ φεῖδι, ποῦ ἤθελε νὰ ποφύγῃ, θὰ τὸ ἔκρυπτε καλλίτερα.

Εἰς ἄλλο μέρος πάλιν ἀποδεικνύεται φῶς φανερά, ὅτι δὲν ἤξευρε τί θὰ πῇ ἀχνός. Εἰδεμὴ δὲν θὰ ἔγραφεν ὅτι οἱ ἀχνοὶ ποῦ ἠῦρεν ὁ Πετρογιάννης εἶχαν κραισί(!) ποῦ ἔλυνε στὸ στόμα(!) καὶ ὅτι τοὺς ἀνοίγε καὶ τοὺς ἐκατάπινε(!!!) Μήπως τυχὸν νομίζει ὅτι οἱ ἀχνοὶ εἶνε στρεΐδια;

Ἀλλὰ τί νὰ εἰπώμεν διὰ τὸ ἀκουσθῆς, μετὰ τὸ ὁποῖον προτείνει νάντικατασταθῇ ὁ κοινώτατος καὶ δημοτικώτατος πλέον ὁρος ἀκουσθῆς; Πρέπει, μὰ τὴν ἀλήθειαν, νὰ ζῇ κανεὶς εἰς τὸ Παρίσι, ἀπομονωμένος μετὰ τὰ βιβλία του, διὰ νὰ γνῶνῃ ὅτι ὁ λαὸς λέγει μὲν ἀκουσθῆς, ἀλλ' ἐννοεῖ τὸν ὠτακουστήν καὶ τὸν καταδότην.

Ὁ κ. Ψυχάρης ἂς μὲ πιστεύσῃ. Τὸν σέβομαι καὶ τὸν ἀγαπῶ πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι διακηρύττουν ὅτι ἡ «Ζωὴ καὶ Ἀγάπη» στὴ μοναξίᾳ» εἶνε βιβλίον ποῦ δὲν πρέπει νὰ κρίνεται ἀσεβῶς, ἀλλὰ νὰ ὑψόνται εἰς προσκύνημα «σὰν τὰ Ἀχραντὰ Μυστήρια» . . Καὶ ἂς ἀκούσῃ τὴν φιλικὴν συμβουλὴν μου: Ἡ νὰ παύσῃ νὰ γράφῃ ρομάντσα στὴ ρωμαϊκὴ γλῶσσα, ἢ νὰ ἔρχεται νὰ ζῇ ἑξὶ μῆνες τὸν χρόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διαφορετικὰ τὰ βιβλία του θὰ εἶνε πάντοτε ἀχραντὰ καὶ μυστήρια, πραγματικῶς! Τὸ Παρίσι, διὰ τὸν Ψυχάρην ὡς ἑλληνα συγγραφέα, εἶνε, ὅτι ἡ Σάντα Κλάρα διὰ τὸν Πετρογιάννην.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ - Plan eines Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit (Bestimmt zur Vorlage bei der zweiten allgemeinen Sitzung der Association internationale des Académies, London 1904). En Monach 1903 (Verlag der K. B. Akademie der Wissenschaften. Eiz 4ov σ. 144.

Οἱ περὶ τὴν μεσοχρόνιον καὶ νεωτέραν ἡμῶν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν ἀσχολούμενοι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ζωηρότατα συνηθάνοντο τὴν ἑλλησιν ἐνὸς πλήρους συντάγματος, ἐνὸς *Corpus*, περιλαμβάνοντος κριτικῶς ἐκδομένα πάντα τὰ μέχρις ἡμῶν διασωθέντα χρυσόβουλλα τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, τὰ ἀργυρόβουλλα τῶν δεσποτῶν, τὰ σιγίλλια καὶ ἄλλα ἔγγραφα τῶν πατριαρχῶν, τὰ κοινοτικά, μοναστηριακά, νοταριακά καὶ ἄλλα ἐπιστήμου χαρακτήρος ἑλληνικά γράμματα τῶν μέσων αἰώνων καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς ἀνάγκης αὐτῆς ἀποβλέπουσα ἡ Βασιλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἑπιστημῶν ὑπέβαλε κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1900 σχέδιον ἐκδόσεως ἐνὸς τοιούτου συντάγματος εἰς τὴν Association internationale des Académies, ἡ ὁποία κατὰ τὴν πρώτῃν αὐτῆς σύνοδον, ἐν Παρίσις τὸ Πάσχα τοῦ 1901, ἀπέδεχθη τὸ ὑποβληθὲν σχέδιον καὶ ἀνέθεσε τὴν ἐπεξεργασίαν αὐτοῦ εἰς τὸν κ. Krumbacher καὶ τὸν ἐν Βιέννῃ καθηγητὴν κ. Jirecek.

Ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιστάσιαν τῶν δύο τούτων σοφῶν βυζαντιολόγων ὁ κ. Paul Mark, βοηθὸς τοῦ κ. Krumbacher, συνέταξε τὸν περὶ οὗ πρόκειται κατάλογον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναγράφονται τὰ γνωστὰ εἰς αὐτοὺς ἐκδομένα εἰς ἰδιαιτέρας συλλογὰς, μονογραφίας, περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας ἐπίσημα ἑλληνικά γράμματα καθὼς καὶ τ' ἀνέκδοτα ἐναποκείμενα εἰς διαφόρους βιβλιοθήκας καὶ ἀρχεῖα τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀνατολῆς. Ἐπίσης δὲ ἀναγράφονται οἱ πραγματευθέντες περὶ ἑλληνικῶν ἐγγράφων, καὶ οἱ διορθώσαντες καὶ μεταφράσαντες τοιαῦτα.

Εἰς τὸ σχεδιαζόμενον corpus θὰ συμπεριληφθῶσιν, ἐξαιρέσει τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν βασιλικῶν νομικῶν νεαρῶν, πάντα τὰ μέχρι τῆς Ἀλώσεως ἑλληνικά ἔγγραφα, κατ' ἐκλογὴν δὲ καὶ τῶν μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως χρόνων. Ἀκόμη δὲ καὶ κίβδηλα ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ παραχάραξις εἶναι παλαιά, ἐνδιαφέρουσα καὶ διδακτικὴ. Τὸ ὅλον σύνταγμα

θὰ ὑποδιαιρῆται εἰς 8 γεωγραφικὰ τμήματα καὶ θ' ἀπαρτισθῇ, ὡς ὑπολογίζεται, ἐκ 18 περιπτου τόμων. Εἶναι δὲ τὰ γεωγραφικὰ αὐτὰ τμήματα τὰ ἑξῆς:

1) Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ περίεξ ἡ χώρα. Περί τὸν 4 ἢ 5 τόμους.

2) Μικρὰ Ἀσία μετὰ τῶν παρακειμένων νήσων. Περί τὸν 3 τόμους.

3) Συρία, Κύπρος, Παλαιστίνη. Σιναϊκὴ χερσόνησος, Αἴγυπτος. Τόμοι 2.

4) Θεσσαλία, Ἡπειρος, Ἰόνιοι νῆσοι. Τόμος 1.

5) Ἑλλάς μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὑπαγομένων νήσων καὶ τῆς Κρήτης. Τόμοι 2.

6) Ἰταλία.

α') Σικελία β') κάτω Ἰταλία γ) μέση καὶ ἄνω Ἰταλία (Ρώμη, Πίσα, Φλωρεντία, Γένοβα, Βενετία) μετ' ἐγγράφων ἐκ τῆς Μεσημβρινῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας. Τόμος 1.

7) Θράκη καὶ Μακεδονία (ἐξαιρέσει τοῦ Ἁγίου Ὄρους) καὶ ἐν παραρτήματι ἔγγραφα ἐκ Κανκασοῦ, Ῥωσσίας, Ῥουμανίας, Οὐγγαρίας, Βουλγαρίας, Σερβίας, Ραγούσης. Τόμος 1.

8) Ἄθως.

Ἐννοεῖται ὅτι αἱ δαπάναι μιᾶς τοιαύτης ἐκδόσεως εἶναι μεγάλαι, καὶ ἀκριβῶς εἰς τοῦτο προσκρούει ἡ πραγματικὴ τοῦ σημαντικωτάτου αὐτοῦ διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ἐπιχειρήματος. Πρὸς παρασκευὴν μόνον τοῦ ἔργου ὑπελογίσθη δαπάνη ἐννεμήκοντα χιλιάδων μάρκων. Καὶ εἰς τὸ ποσὸν αὐτὸ πρέπει νὰ προστεθῶσι τὰ οὐχὶ βεβαίως ὀλιγώτερα ἔξοδα τοῦ χάριτος καὶ τὰ τυπωτικά, καὶ δὴ ἐξαιρουμένων τῶν Ἀγιορειτικῶν ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ Πορφυρίου Οὐσπένσκη, θ' ἀναλάβῃ ἡ Ἀκαδημία τῆς Πειρὸς πόλεως.

Κατὰ τὴν τετάρτην σύνοδον τῆς Association internationale des Académies, τὴν γενομένην κατὰ τὸν Μάιον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐν Λονδίῳ, συνεζητήθη καὶ πάλιν τὸ σχέδιον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συντάγματος καὶ ἐλήφθη, ὡς ἔμαθον, ἡ ἀπόφασις νὰ ἐκδοθῇ δοκιμαστικῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τόμος ἐξ ὅλου τοῦ σχεδιαζομένου ἔργου, τὸ ὁποῖον ὅς εὐχόμεθα ὀλοφύχως νὰ εὐδωθῇ, πρὸς μέγα ὄφελος τῆς πατρίδος ἡμῶν ἱστορίας καὶ φιλολογίας.

Ὁ προκείμενος κατάλογος τῶν ἐκδομένων καὶ ἀνεκδότων Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν γραμμάτων εἶναι ἀξιολογώτατος. Ἐχει καταρτισθῇ ὑπὸ τοῦ Mark μετ' ἐπιμελείας ζηλευτῆς

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ἡ Κρητικὴ ἐξέγερσις.

Εὐφ' ὅτι πρὸ ὀλίγου μόλις καιροῦ ἡ κρητικὴ ἀντιπολίτευσις διὰ τοῦ κ. Βενιζέλου ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς ἐνεργοῦς πολιτικῆς ἐκ τῆς συναισθήσεως ὅτι αἱ ἰδέαι αὐτῆς δὲν ἠδύναντο ταχέως νὰ κατισχύσουν οὔτε διὰ τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος οὔτε διὰ τῶν κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων, αἴφνης ἀνηγέθη ἡ ἐνοπλος ἐξέγερσις αὐτῆς εἰς τὴν φάραγγα τοῦ Θεορίσου.

Τὸ κίνημα τῆς ἀντιπολιτεύσεως προσέλαβε χαρακτῆρα μεγαλειτέρας σοβαρότητος διὰ τῆς ἀποφάσεως τῶν Προστατῶν Δυνάμεων ὅπως διὰ τῆς βίας διασκορπίσωσι τοὺς ἐξεγερθέντας Κρητας. Ἐὰν καὶ ἀρχὴ ἐκτελέσεως τοιαύτης ἀποφάσεως ἐγίνετο, τὸ ζήτημα θὰ περιήρχετο εἰς ὀξυτάτην ἀληθῶς κρίσιν, τῆς ὁποίας ἀγνωστος καὶ προβληματικὴ θὰ ἦτο ἡ ἔκβασις.

Διὰ νὰ κριθῇ ἐν δικαιοσύνῃ ἡ παρούσα κατάσταση, πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ ἡ πολιτεία τοῦ Ὑπάρχοντος Ἀρμοστοῦ κατὰ τὸ ἐπταετὲς περίπτου διάστημα τῆς Ἀρμοστείας του. Ἡ πολιτεία τοῦ πρίγκηπος κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο παρουσιάζει τὸ ἰδιάζον ὅτι ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ὑπῆρχε τάσις πρὸς νομοθετικὴν ἀφομοίωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀφ' ἑτέρου ἡ πολιτειακὴ διαρρύθμισις προσελάμβανε ὀλίγον κατ' ὀλίγον χαρακτῆρα συγκεντρωτικώτερον καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἐσυγκολάσθησαν αἱ ἐλευθερίαι αἱ χαρακτηρησθεῖσαι ὡς ὀλέθραι εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως ἡ ἐλευθεροτυπία. Ἡ ἰδέα τῆς ἀπονομῆς προσωπικῆς δικαιοσύνης εἶνε βαθύτατα ριζωμένη εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πρίγκηπος καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Κρήτην παράδειγμα ἀδικηθέντος ὑπαλλήλου. Ὁ Ἕλλην βασιλόπαις ἀπεκόμισεν μὲν βαθείας ἀναμνήσεις ἐκ τῶν ἀδικημάτων τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως, ἀλλὰ διατηρεῖ ἐπίσης ζωηρὰς ἐντυπώσεις ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ Βερολίνου ὅπου οἱ Ἕλληνες πρίγκηπες, διατελέσαντες ἐπὶ τινα καιρὸν κατὰ τὸ στάδιον τῆς στρατιωτικῆς αὐτῶν ἀγωγῆς, ἀπεκόμισαν τὸ κρατοῦν καὶ βαθέως ἐκεῖ ριζωμένον πνεῦμα ἀκράτου ἀπολυταρχίας. Δὲν ὑπάρχει διὰ τοῦτο ὑπόδειξις ἢ προτροπὴ συμβούλου τῆς Κρητικῆς Πολιτείας πρὸς τὸν Ἀρμοστήν, ὑπαγορευμένη ὑπὸ τοιούτου πνεύματος, ἡ ὁποία νὰ μὴ ἐγίνεν ἀμέσως δεκτὴ ὑπ' αὐτοῦ καὶ νὰ μὴ ἐφηροδόθη μετὰ ταχύτητα ἀγνωστον εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραφειοκρατίαν.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

¹ Byzantinische Zeitschrift. Τόμ. XIII 1904 σ. 617 κ. ἑ.

² Αὐτόθι, τόμ. XIX 1905 σ. 384 κ. ἑ.

³ Αὐτόθι, σ. 382 κ. ἑ.

⁴ Rendiconti della R. Accademia dei Lincei, Classe di scienze morali, Vol. XII Ser. 5, Fasc. 6, (1904) σ. 171 κ. ἑ.

⁵ Byzantinische Zeitschrift, τόμ. XVI 1905 384.

1904 τεύχος τρίτον καὶ τέταρτον. Ἀθῆναι 1905 τό-
ποις Π. Δ. Σακελλαρίου.

LE CHARME D'ATHÈNES par Henri Bre-
mont — 1905 Paris Bibliothèque Internationale
d'édition E. Sansot et Co 53 Rue Saint-André-
des-Arts.

F. DE CUREL par Roger Le Brun. — Biogra-
phie critique illustrée. — Paris 1905. E. Sansot
et Co fr 1.

*ETUDE CONCERNANT LA DERNIÈRE
RÉGRESSION DE LA MER* par Ph. Negrin
1904, extrait du bulletin de la Société Géologi-
que de France, Paris.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 9ου ΤΟΜΟΥ

*UEBER UMSCHRIEBENE MIKROGY-
RISCHE VERBILDUNGEN AN DER GROS-
SHIRNOBERFLÄCHE UND IHRE BEZIE-
HUNG ZUR PORENCEPHALIE* von Dr. Mil-
tiades Oeconomakis. — Sonder-Abdruck aus dem
Archiv für Psychiatrie. Bd 39 Heft 2.

*BULLETIN DE CORRESPONDANCE HEL-
LÉNIQUE* Δελτίον Ἑλληνικῆς Ἀλληλογραφίας.
III-VI. Vingt-neuvième Année-Mars-Juin. Ἀθῆ-
ναι 1905 τόποις Π. Δ. Σακελλαρίου

Ἀγγέλλονται :

*ΠΑΝΣΛΑΥΙΣΤΑΙ ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΟΥ
ΓΕΝΟΥΣ* ὑπὸ Δημητρίου Ἀναστασοπούλου τοῦ Ἀ-
θηναίου.

ΔΙΑ νὰ καταστήσωμεν τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» περισσότερον ἀγαπητὰ εἰς τὸ κοι-
νόν, ἐνδιαφέροντα τοὺς ἀναγνώστας μὲ νέα θέματα καὶ μὲ νέας βλέψεις, ἐκρί-
ναμεν ἀναγκαίαν κάποιαν ἀνακαινίσιν εἰς τὴν ὕλην καὶ κάποιαν συμπλήρωσιν εἰς
τὸ πρόγραμμα τοῦ περιοδικοῦ. Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς τεύχους μὲ τὸ ὅποιον εἰσερχό-
μεθα εἰς τὴν Β'. ἑξαμηνίαν τοῦ Ε'. ἔτους, ἡ μεταβολὴ αὕτη, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἡδη,
θὰ γίνῃ περισσότερον αἰσθητὴ. Τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» χωρὶς νὰ παρεκκλίνουν
ἀπὸ τὸν φιλολογικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν αὐτῶν σκοπὸν, χωρὶς νὰ παραμελήσουν τί-
ποτε ἐκ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν τέχνην, — μυθιστόρημα, διή-
γημα, ποίησις, φιλολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κριτικὴ, ἀναπαράστασις ἔργων ζωγρα-
φικῆς, γλυπτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς κτλ. — θὰ εὐρύνουν τὸν κύκλον των, θὰ ἐνασχολη-
θοῦν καὶ μὲ ἄλλα ἀντικείμενα. Ἡδη προσετέθη ἡ **ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ**.
Θὰ ἐξακολουθήσῃ. Ἐκτὸς τούτου, τὰ νεώτερα καὶ τὰ περιεργότερα τῶν **ΕΠΙΣΤΗ-
ΜΩΝ** ἐν γένει, θὰ εὐρίσκουν εἰς τὸ ἑξῆς περισσότερον χῶρον. Ἀλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον
θάποτελῃ τὴν μεγαλειτέραν ἑλξιν καὶ θὰ προσδώσῃ περισσοτέραν ζωὴν εἰς τὸ πε-
ριοδικόν μας, θὰ εἴνε **ΣΕΙΡΑ ΑΡΘΡΩΝ** γραμμένων ἀπὸ εἰδικοὺς συνεργάτας καὶ
συνοδευομένων μὲ τὰς καταλλήλους εἰκόνας, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ παρελάσῃ ὅλη ἡ σύγ-
χρονος ἀθηναϊκὴ καὶ ἑλληνικὴ ἐν γένει ζωὴ, καθ' ὅλας τῆς τὰς ἐκδηλώσεις, ἡ δημοσία
καὶ ἡ ἰδιωτικὴ : ἡ Διοίκησις, ἡ Ἐκπαίδευσις, ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Βιομηχανία, τὸ Ἐμ-
πόριον, ἡ Φιλανθρωπία κτλ. Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὰ Ἀνάκτορα καὶ τὴν ἐντὸς τῶν Ἀνα-
κτόρων ζωὴν, καὶ θὰ διέλθωμεν ἀπὸ τὰ Ὑπουργεῖα, τὰ Δικαστήρια, τὰ Ἐκπαιδευτή-
ρια, τὰ Φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα, τὰς Τραπεζὰς, τὰ Βιομηχανικὰ καὶ Ἐμπορικὰ Κατα-
στήματα, τὰ Καλλιτεχνικὰ καὶ Ἐπιστημονικὰ Ἐργαστήρια, τὰ Κοσμικὰ Κέντρα
καὶ ἐν γένει πᾶν ὃ, τι ἄξιον ἐνδιαφέροντος καὶ περιγραφῆς.

Ἐλπίζομεν ὅτι διὰ τὴν καινοτομίαν αὐτὴν οἱ ἀναγνώσται τῶν «ΠΑΝΑΘΗ-
ΝΑΙΩΝ» θὰ μᾶς ὀφείλουν χάριτας. Ἄλλως τε, ὡς εἶπαμεν, οὔτε ἡ συνήθης ὕλη
θὰ παραβλαφθῇ ἐκ τῶν νέων δημοσιεύσεων, οὔτε θάλλοιωθῇ ὁ χαρακτήρ τοῦ περι-
οδικοῦ, ὁ ἀνέκαθεν φιλολογικὸς καὶ καλλιτεχνικός. Καὶ κατὰ τὴν ἑξαμηνίαν ταύτην
ἔχομεν πρὸς δημοσίευσιν πλῆθος διηγημάτων ἑλληνικῶν καὶ ξένων, ποιημάτων, φι-
λολογικῶν ἀρθρῶν κτλ. τῶν καλλιτέρων μας λογογράφων καὶ ποιητῶν, εὐθὺς δὲ
ἀπὸ τοῦ ἐρχομένου φύλλου ἀρχίζομεν καὶ πρωτότυπον μυθιστόρημα, τὸν «**Κόκκι-
νον Βράχον**» τοῦ κ. Γρηγορίου Ξενοπούλου, τοῦ ὁποῦ ο «Ἔρως Ἐσταυρωμέ-
νος» τόσας ἀφῆκεν ἀναμνήσεις εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων».

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΑΣ

Εκδίδεται δις τοῦ μηνὸς ἐν Ἀθήναις.

Ἦρχισεν ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1903,
καὶ διατρέχει τὸ Β' ἔτος.

Ἐκλαίκευε τὰς χρήσιμους διὰ πάντα ἄνθρωπον καὶ οἰο-
γένηαν ἐπιστημονικὰς γνώσεις Ὑγιεινῆς. Ἀπλοποιεῖ τὰ πο-
ρίσματα τῆς ἐπιστήμης ἐπὶ τῶν κλάδων τῆς Δημοσίας καὶ
ἰδιωτικῆς, τῆς ἐπαγγελματικῆς καὶ διαιτητικῆς, τῆς παιδι-
κῆς καὶ γυναικείας ὕγιεινῆς, καὶ διδάσκει τὰ προφυλακτικὰ
μέτρα ἀπὸ νοσημάτων, ἐπιδημιῶν καὶ αἰφνιδίων ἀτυχημά-
των ἐν λόγῳ διδάσκει τὴν τέχνην τοῦ νὰ ζῇ τις ὕγιος μέ-
χρι βαθύος γήρατος καὶ νὰ μὴ ἀσθενῇ ποτέ.

Διευθυντὴς καὶ ἰδιοκτήτης Ἀλέξ. Ι. Γεωργιάδης ἱατρός
ὁδὸς Νεοφύτου Μεταξὺ 5.

Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα δρ. 6 (καὶ διὰ τὸ ἐξωτε-
ρικὸν φρ. γρ. 6).

Ζητεῖτε δλόκληρον τὴν σειρὰν ἐξ ἀρχῆς.

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

Τριμηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα
ἱστορικὸν καὶ φιλολογικὸν

ΣΠΥΡ. Π. ΔΑΜΠΡΟΥ

Ἐτησίᾳ συνδρομὴ ἐσωτερικοῦ Δρ. 16. — Ἐξωτε-
ρικοῦ φρ. γρ. 15.

Διεύθυνσις: Ὁδὸς Μαυροκορδαίου 10.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἑντοκοὶ καταθέσεις

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τρα-
πεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λί-
ρας στερόλινας ἀποδοτέας εἰς ὀρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρ-
κεῖς. Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρῶ-
νονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς δ' ἐγένετο ἡ κατάθεσις, εἰς
χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὀψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ
καὶ ἐπιταγῆν τοῦ ὁμολογιοῦχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται
ἐν τῇ Κεντρικῇ Καταστάματι καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταθέτου
ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπεζῆς, ἐν Κερκύρα δὲ Κε-
φαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ διὰ τῶν ὑποκαταστημάτων τῆς Ἰο-
νικῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων

1 1/2	τοῖς	οἱ	κατ'	ἔτος	διὰ	κατὰ	6	μηνῶν
2	»	οἱ	»	»	»	»	1	ἔτους
2 1/2	»	οἱ	»	»	»	»	2	ἔτων
3	»	οἱ	»	»	»	»	4	ἔτων
4	»	οἱ	»	»	»	»	5	ἔτων

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐν-
τολὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαί ἢ ἀνώνυμοι.

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ὅργανον τῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκαστον τεύχος ἀποτελεῖται ἐκ 5 τυπογρα-
φικῶν φύλλων 8ου σχήματος.

Διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀναλύονται καὶ συζητοῦνται ἐν ἀρθροῖς εἰδικῶν δημοσιολόγων ἅπαντα
τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ζητήματα, ὡς καὶ πᾶν δημοσίωμα ἐθνικῆς ὑποθέσεως.

Συνδρομὴ: Ἐσωτερικοῦ Δραχμαὶ 8 Ἐξωτερικοῦ Φράγκα 8.

Τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας, καταβάλλοντα τὴν ἐτησίαν αὐτῶν συνδρομὴν πληρόνουν τὸ ἡμισυ
τῆς συνδρομῆς. Πᾶσα αἴτησις ἀπευθυντέον:

Κον Πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ Εἰς Ἀθήνας

ΕΥΛΟΓΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΚΑΙ

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΕΔ. KAZANI

Ο ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΙΑΤΡΟΣ Κ.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΝΕΛΛΗΣ

Ἱατρός τοῦ ἐν τῇ Δημοτικῇ Νοσοκομείῳ ἡ «Ἑλπίς»
κλινικοῦ παρατηρηματοῦ τῶν φυματιῶν.

δέχεται τοὺς ἐκ στηθικῶν νοσημάτων (βρογχικῶν,
πνευμονικῶν καὶ καρδιακῶν) πάσχοντας καθ'
ἐκάστην, ὥρα 3-5 μ. μ. ἐν τῇ οἰκῇ του, ὁδὸς
Πινακωτῶν, 24.

“ΑΤΛΑΝΤΙΣ,”

Ἑλληνικὴ Ἐφημερίς Ἰδρυθεῖσα τῷ 1894,
Εκδιδόμενη δις τῆς ἐβδομάδος ἐν Νέῳ-Ὑόρκῳ.

Ἐτησίᾳ Συνδρομὴ Φράγκα Χρ. 15.

THE “ATLANTIS”, 2 Stone St. NEW-YORK, U. S. A.

ΕΙΣ ΟΛΟΥΣ ΠΡΟΣΙΤΑ ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ».

Θέλοντες νὰ καταστήσωμεν τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» προσιτὰ εἰς ὅλους δεχόμεθα καὶ συνδρομητὰς πληρόνοντας κατὰ δόσεις. Μὲ τὴν εὐκολίαν αὐτὴν τῆς πληρωμῆς τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» καθίστανται τὸ περιοδικὸν παντὸς Ἑλλήνος, πλούσιον καὶ εἰς ὕλην καὶ εἰς εἰκόνας.

Ἡ ἑτησία συνδρομὴ Δρ.-Φρ. 25 θὰ πληρώνεται οὕτω: Δρ. 5 κατὰ τὴν ἐγγράφην, δρ. 5 μετὰ 2 μῆνας, καὶ οὕτω καθεξῆς. Μὲ τὴν 5ῃν δόσιν, ἥτοι κατὰ τὸ τέλος τοῦ 8ου μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς, ὁλόκληρος ἡ συνδρομὴ θὰ εἶναι πληρωμένη, καὶ ὁ συνδρομητὴς θὰ λαμβάνῃ ἀκόμη ἐπὶ 4 μῆνας τὸ περιοδικόν.

Αἱ πληρωμαὶ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἐξωτερικὸν θὰ γίνωνται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς ἢ διὰ χαρτονομίσματος ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς.

Ὁ Διευθυντὴς
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

~~~~~

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Κ. Κ. ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΑΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΥΣ

Ἡ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ τῶν ἐπικαίρων γεγονότων τοῦ δεκαπενθημέρου θ' ἀποτελέσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ζωντανὴν καὶ ἐπαγωγὸν σελίδα τῶν «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ». Ἐκτὸς τῶν φωτογραφιῶν τὰς ὁποίας θὰ φροντίζωμεν νὰ ἔχωμεν δι' εἰδικῆς ὑπηρεσίας, **ΑΠΟΤΕΙΝΟΜΕΘΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΑΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΥΣ.**

Ἐκ τῶν ἀποστελλομένων φωτογραφιῶν θὰ ἐκλέγωνται αἱ καλλίτεραι ὑπὸ ἔποψιν καλλιτεχνικὴν καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἐκτελέσεως, καὶ θὰ δημοσιεύωνται εἰς τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ». Κάθε φωτογραφία θὰ δημοσιεύεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποστέλλοντος ἢ τὸ ψευδώνυμόν του.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες νὰ σημειώσουν εἰς τὸ ὀπίσθεν μέρος, τί παριστᾷ ἡ φωτογραφία.

Κατὰ τριμηνίαν θὰ δίδωνται εἰς τὰς καλλιτέρας φωτογραφίας **ΤΡΙΑ ΒΡΑΒΕΙΑ** μὲ **ΤΡΙΑ ΔΩΡΑ** τὰ ὁποῖα θὰ ὀρίζωνται ἐκάστοτε.

Ἡ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» πωλοῦνται ἐν Πειραιεὶ εἰς τὸ χαρτοπωλεῖον Ἡλιάδου καὶ Σωμοῦ, Λεωφόρος Σοκράτους 42.

Τύποις Π. Α. Σακελλαρίου ἐν Ἀθήναις